

اصحاب کرام از زبان پیامبر محبوب اسلام

نویسنده:

ابن تیمیہ رحمۃ اللہ علیہ

گردآورنده و مترجم:

عبدالسلام

عنوان کتاب:	اصحاب کرام از زبان پیامبر محبوب اسلام
عنوان اصلی:	مختارات من کتاب منهاج السنة لابن تیمیة
تالیف:	ابن تیمیة
ترجمه:	عبدالسلام
موضوع:	اهل بیت، صحابه و تابعین
نوبت انتشار:	اول (دیجیتال)
تاریخ انتشار:	دی (جدی) ۱۳۹۴ شمسی، ربیع الأول ۱۴۳۷ هجری
منبع:	

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده
است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

ایمیل:

سایت‌های مجموعه موحدین

www.aqeedeh.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaiislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

- مقدمه ۳
- عالمترین صحابه چه کسانی بودند؟ ۲۰
- افضل اصحاب چه کسانی هستند؟ ۳۷
- تفضیل سه خلیفه اول بر علی علیه السلام ۴۹
- مشاجرات بین صحابه ۵۸
- نحوه برخورد با مشاجرات صحابه ۶۱

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مقدمه

این روزها بحث امامت، غدیر و برگزاری مراسمات بدعی در مملکت ما در حال اوج گیری است و پیروی از رسومات، متأسفانه پرده‌ای بر دیده‌های حقیقت بین، نهاده و توصیه و سفارش قرآن که دستور به مراجعه به قرآن و حدیث صادر می‌نماید کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد بلکه همه یکصدا می‌گویند: پدران خویش را بر راهی یافته‌ایم، ما هم سنت آنها را حفاظت می‌نمائیم حتی مرتدان و بی دینها نیز از همین حربه برای مقابله با اسلام سود می‌جویند و مردم را به آئینهای نسخ شده و منحرف دعوت می‌نمایند در این راستا و در مقدمه مقالات ابن تیمیه رحمته مقداری دلایل شیعه را در مورد امامت و مخصوصاً غدیر خم مورد بحث قرار می‌دهیم امیدواریم که خداوند آن را وسیله پاداش اخروی و سبب خیر در نفع رسانی به مؤمنان گرداند.

بزرگ‌ترین دلیلی که شیعه در مبحث امامت بدان استناد می‌جوید همان چیزی است که حدیث غدیر می‌نامند از جمله اموری که نشان از اهتمام شیعه به آن دارد این است که یکی از بزرگان معاصر آنها، کتابی را در ۱۶ مجلد تألیف کرده و در آن به اثبات صحت این حدیث می‌پردازد و آن را به «الغدیر فی الکتاب والسنة و الأدب» نامگذاری کرده است. آنها روایت می‌کنند که رسول الله صلی الله علیه و آله بعد از برگشتن از حجة الوداع هنگامی که به غدیر خم رسید برای مسلمانان بیان داشت که علی بن ابی طالب رضی الله عنه بعد از او، وصی و خلیفه‌اش می‌باشد چنانکه خداوند عز و جل در کتابش نیز

او را بدان امر فرمود: ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ﴾ [المائدة: ۶۷]. «ای رسول آنچه از جانب پروردگارت بر تو نازل گشته به مردم برسان که در صورت عدم انجام آن رسالت را به انجام نرسانیده‌ای» مجلسی که از بزرگان شیعه است در این زمینه بیان می‌دارد: «إنا ومخالفینا قد روینا عن النبی ﷺ أنه قام یوم غدیر خم وقد جمع المسلمون فقال: أیها الناس ألسنت أولی بالمؤمنین من أنفسهم؟ فقالوا: بلی، قال ﷺ: من کنت مولاه فعلی مولاه، اللهم وال من والاه، وعاد من عاداه، وانصر من نصره، واخذل من خذله». «ما ومخالفانمان از رسول خدا ﷺ روایت کرده ایم که روز غدیر خم در حالی که مسلمانان اجتماع کرده بودند برخاست و فرمود: ای مردم آیا من از مسلمانان به خودشان اولی‌تر نیستم؟ جواب دادند: بلی، فرمود: هرکس من مولای او هستم علی مولای اوست. بار الها دوست بدار آن کس که او را دوست می‌دارد و دشمن بدار کسی که او را دشمن می‌دارد، کمک کن کسی که او را کمک می‌کند و خوار گردان کسی که او را خوار می‌نماید».

جواب اهل سنت را خلاصه وار در آنچه خواهد آمد بیان می‌داریم:

در این حدیث، جعل کنندگان بر آن افزوده‌اند؛ طائفه‌ای از اهل علم از آن جزء «من کنت مولاه فعلی مولاه» را به عنوان حدیث صحیح قبول ندارند آنگاه شیخ الاسلام بیان می‌دارد تنها با اندک نگاهی دروغ بودن آن آشکار می‌گردد چون این سخن «اللهم انصر من نصره» «بار الها کمک کن کسی که او را کمک می‌کند» خلاف آن چیزی است که در تاریخ روی داده است لذا وقوع چنین دعای از رسول خدا درست نیست، اما بخش دیگر این سخن: «اللهم وال من والاه وعاد من عاداه» مخالف با اصل اسلام است چون قرآن بیان می‌دارد که مسلمانان علی رغم

جنگیدن و ظلم کردن و بغی نسبت به هم باز برادر هم می‌باشند و جدای از شرع از نظر لغت، عقل و عرف نیز جانشین کردن با این الفاظ صورت نمی‌گیرد و معنایی هم که در حدیث موجود است هر مؤمنی را شامل می‌شود ولی علی علیه السلام را در این فرموده به آن اختصاص دادن به این سبب بوده که بعضی از دوستانش نسبت به او خشمگین شده بودند و آن هنگام که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم برای حجة الوداع از مدینه خارج شد علی را به یمن فرستاده بود بسیار از وی شکایت کرده بودند و رسول خدا با اینکار از شخصیت علی دفاع نمود و از حرمت او چون دیگر مؤمنان صیانت کرد. حال که مهم‌ترین ادله آنها را بیان کردیم باقی دلایشان را از کتاب‌های اهل سنت چون «منهاج السنة» که شبهات روافض را دنبال کرده و قواعدی را بیان داشته است باید پی گرفت.

اعتقاد به وجود نص قرآنی بر واجب بودن امامت علی با اصول اساسی، مانند اصل شوری مخالف است چون امور مسلمانان در بین خودشان بر اساس شوری صورت می‌گیرد چنانکه می‌فرماید: ﴿وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ﴾ [الشوری: ۳۸]. «امورشان به صورت شوری می‌باشد». خلافت از جمله امور مسلمانان است که در کتاب خدا و سنت رسولش صلی الله علیه و آله و سلم نص صریحی در مورد تعیین آن بعد از او وجود ندارد، مؤید آن چیزی است که در نهج البلاغه از علی علیه السلام نقل شده آنگاه که به معاویه رضی الله عنه گوید: «إنما الشوری للمهاجرین والأنصار، فإذا اجتمعوا علی رجل سموه (إماما) ذلك لله رضا». «شوری تنها از آن مهاجرین و انصار است وقتی که بر فردی اجتماع کردند و او را امام نامیدند مورد رضای پروردگار نیز می‌باشد، (یعنی خداوند راضی به آن چیزی است که مهاجرین و انصار به آن راضی هستند)».

علی بن ابی طالب با خلفاء بیعت کرد و این چیزی است که در مورد آن اتفاق وجود دارد اما شیعه روایت کرده‌اند که در آغاز بدان اعتراض نموده سپس بر آن نماند و خود را تسلیم کرد و بیعت نمود، که این بیعت اقرار به مشروع بودن خلافت کسانی است که بر او سبقت گرفته‌اند و این اقرار بر کسانی که خود را به او منتسب می‌نمایند حجت است. شارح نهج البلاغه از علی علیه السلام روایت کرده است که به اولویت امامت ابوبکر بر دیگر افراد اعتقاد داشت چنانکه هنگام بیعت با او گفت: «وإننا لنرى أبا بكر أحق الناس بها»^۱. «من ابوبکر را شایسته‌ترین مردم به خلافت می‌بینم». مجلسی و کلینی کسی را که معتقد به خلافت ابوبکر و عمر باشد کافر و مشرک می‌دانند با این حال در مورد علی که به سوی آنها دست دراز می‌کند و با آنها بیعت می‌نماید که از آنها حرف شنوی داشته باشد و از آنها اطاعت نماید چه می‌گویند در حالیکه در موردش معتقد به عصمت از خطا و بری از ترس و مسامحه هستند؟

بیعت کردن علی علیه السلام با شیخین بر شیعه حجت است به همین دلیل بزرگانشان برای آن دلایلی دست و پا کرده‌اند:

الف: بیعت علی به خاطر ترس از نابودی اسلام بوده است. برای ابطال این دلیل همین کافی است که بدانیم اسلام در عصر عمر و عثمان رضی الله عنهما در یک دوران طلایی قرار داشت طوری که خلافت اسلامی از طرف شرق تا بخاری و از طرف غرب تا افریقا امتداد یافت.

ب: می‌گویند: او با آنها به سبب تقیه بیعت کرد یعنی در ظاهر با آنها اظهار موافقت نمود ولی در دل راضی به خلافت و بیعت کردن با آنها نبود. این دلیل از دلیل قبلی ناپسندتر و قبیحتر است، چون از شخصیت علی شخصیتی دوگانه ساخته‌اند که بیمناک و ترسو و نگران است و بر خلاف باطن و درونش خود را ظاهر

۱- شرح نهج البلاغه: ج ۱/۱۳۲.

کرده است و این چیزی است که روایاتشان بدان ناطق است چنانکه وارد است: «أحضر علي من بيته، وسيق إلى أبي بكر بحبل في رقبتة، وهناك وقف عمر و خالد بن الوليد وغيرهم، والسيوف في أيديهم (معاذ الله) وهدده عمر أن يبايع أبا بكر وإلا فصل رأسه عن جسده، وهكذا أجبر علي واضطر في النهاية إلى مبايعة أبي بكر»^۱. «علی از خانه اش احضار گردید و با ریسمانی در گردن به سوی ابوبکر برده شد، در آنجا عمر، خالد بن ولید و دیگران شمشیر در دست ایستاده بودند (پناه بر خدا) عمر او را تهدید می کرد که با ابوبکر بیعت نماید که در غیر این صورت سرش را از بدن جدا می کند و همینطور بود که علی مجبور شد و در نهایت ناچار به بیعت کردن با ابوبکر گردید». کسی که شجاعت برتر علی، و قدرتش بر دفاع از حق، و روایاتی را که شجاعتش را بیان داشته اند، بدانند این امر برایش پذیرفتنی نیست. در نهج البلاغه از علی روایت است که فرمود: «وإني من قوم لا تأخذهم في الله لومة لائم»^۲. «من از قومی هستم که در راه خدا از سرزنش سرزنش کنندگان نمی هراسد». اگر بگوئیم بیعتش با آنها به خاطر تقیه بوده است در مورد بقایش در همراهی و وزارتش با آنها در مدت بیست و پنج سال خلافت چه می گوئیم؟ به درستی که اعتقاد به تقیه برای توجیه همراهی علی با خلافت در این مدت طولانی سخت و دشوار است!!!

آیا نام گذاری فرزندانش به نام اسامی خلفای سه گانه نیز می تواند تقیه باشد؟!^۳

اهل سنت معتقد هستند که نسبت دادن تقیه به کسی که از جمله شجاعترین مردم روی زمین است طعنه زدن به اوست و سؤال می کنند که آیا شیعه به درستی علی بن ابی طالب را دوست دارند در حالی که او را به این امور نسبت می دهند؟

۱- احتجاج الطبرسی: ۴۷-۴۸.

۲- نهج البلاغه: ۱۵۹.

۳- أعلام الوری للطبرسی: ۲۰۳.

ج: علی رضی الله عنه هنگامی که خلافت را بر او عرضه داشتند آن را ترک کرد و گفت: «دعونی والتمسوا غیري فأن أكون لکم وزیرا خیر لکم من أن أكون علیکم أمیرا»^۱. «مرا رها و آن را از غیر من بخواهید و اینکه من برایتان وزیر باشم بهتر از آنست که امیر باشم». و بعد از قتل عثمان رضی الله عنه هنگام بیعت کردن با او فرمود: «والله ما كانت لي الخلافة رغبة ولا في الولاية أربة، ولكنکم دعوتوني إليها، وحلمتوني عليها»^۲. «سوگند به الله من به خلافت رغبتی ندارم و علاقه‌ای به حکومت ندارم اما شما مرا به آن دعوت کردید و بر آن واداشتید». از خلال این نصوص چیزی که بیانگر این نکته باشد که علی اعتقادی به منصوص بودن امامت خود در قرآن دارد آشکار نمی‌شود چون در غیر اینصورت نمی‌گفت: «والله ما كان لي في الخلافة رغبة» و هرگز با ابوبکر و عمر و عثمان بیعت نمی‌کرد، و کار او در صورت وجود نص مخالفت با دستور پروردگار بود و همچنین در صورت صحت حدیث غدیر خم مخالفت صریح با آن تلقی می‌شد.

در روایت متفق علیه آمده که، حسن بن علی به خاطر معاویه از خلافت دست برداشت و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم به آن خبر داده است. می‌فرماید: «إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصَلِّحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ»^۳. «این پسر من بزرگ و سید است و خداوند به وسیله او بین دو گروه عظیم از مسلمانان صلح ایجاد می‌کند». سؤال این است که چرا حسن به خاطر معاویه از خلافت کردن دست برداشت؟ چیزی که کتب شیعه به تفصیل آن را بیان داشته‌اند چنانکه از سلیمان بن

۱- نهج البلاغه: ۱۸۱/ - ۱۸۲.

۲- نهج البلاغه: ۳۲۲.

۳- رواه البخاری.

صرد که از بزرگان شیعه روایت است که: به خاطر این کار حسن را نکوهش می‌کند آنجا که خطاب به او می‌گوید: «السلام علیک یا مذل المؤمنین» این کلمه را به جای (أمیر المؤمنین) بکار می‌برد^۱. اعتراض کردن به حسن برای دست کشیدن از خلافت به خاطر معاویه متناقض با اعتقاد شیعه به عصمت او و باقی ائمه است، کسی که شیعه معتقد است تمامی اقوال و اعمالشان حق بوده است. در حالی که امارت منصوص، به رضایت آنها به دیگری واگذار گردید پس چرا شیعه به چیزی تمسک می‌جوید که امامانش از آن دست بر داشته‌اند؟ و این مورد و همچنین براهین قطعی دیگر که آشکار و بدیهی هستند در این زمینه بسیار است و برای کسی که خود را از تعصب و هوی برحذر دارد و بخواهد حق را بشناسد، کافی است.

اهل سنت به فضل و بزرگواری و صلاح اهل بیت اقرار می‌کنند و معتقدند این امر مانع از آن نخواهد شد که آنها دچار خطاء و لغزش‌های شوند که طبیعت بشری موجب آن است، چون هیچکدام از افراد بشر نمی‌تواند از طبیعت بشری که همه مخلوقات بدان متصفند خارج گردد چنانکه رسول گرامی ﷺ می‌فرماید: «كُلُّ ابْنِ آدَمَ خَطَّاءٌ وَخَيْرُ الْخَطَّائِينَ التَّوَّابُونَ»^۲. «همه فرزندان آدم دچار خطا می‌شوند و بهترین آنها کسانی هستند که توبه می‌کنند». در این میان تنها انبیاء در تبلیغی که از جانب خدا و رسولش بدان مأمور هستند معصوم می‌باشند چه بسیار پیامبرانی که مورد سرزنش پروردگار قرار گرفته‌اند و گاهاً بعضی از موضعگیریهایشان تصحیح شده است چنانکه خداوند متعال به پیامبرش می‌فرماید: ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى ۙ ۱﴾ أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى ۙ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى ۙ ۲﴾ أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الْذِّكْرَى ۙ ۳﴾ أَمَّا مَنْ أَسْتَعْتَبَ ۙ ۴﴾ فَانْتَبَ لَهُ وَتَصَدَّى ۙ ۵﴾ وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَّكَّى ۙ ۶﴾ وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى ۙ ۷﴾ وَهُوَ يَخْشَى ۙ ۸﴾

۱- رجال الکشی: ۱۰۳/.

۲- رواه الترمذی والحديث حسن.

فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى ﴿١١﴾ كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١٢﴾ [عبس: ۱-۱۱]. «ترشروی کرد و روی بر تافت. از اینکه آن نابینا به نزد او آمد. و تو چه دانی چه بسا او پاکدلی ورزد. یا پندگیرد و پندش سود بخشد. اما کسی که بینبازی نشان میدهد. تو به او میبردازی. و اگر هم پاکدلی پیشه نکند، ایرادی بر تو نیست. و اما کسی که شتابان به سویت آمد. و او خشیت می‌ورزد. تو از او غفلت می‌کنی. نه! به راستی آن [آیات قرآن] پند است.»

و باز می‌فرماید: ﴿وَذَا التُّونِ إِذ ذَّهَبَ مُغَضَّبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٧﴾ [الأنبياء: ٨٧]. «و ذوالنون را که خشمگانه به راه خود رفت، و گمان کرد هرگز بر او تنگ نمی‌گیریم، آنگاه در دل تاریکی ندا در داد که خدایی جز تو نیست، پاکا که تویی، من از ستمکاران بودم.» در حالیکه شیعه در مورد ائمه معتقد به عصمت مطلق آنها از خطاهای سهوی و عمدی است چنانکه شیخ رضا المظفر گوید: «نعتقد أن الإمام كالنبي يجب أن يكون معصوما من السهو والخطأ والنسيان»^۱. «معتقدیم امام چون پیامبر است و واجب است از اشتباه، خطا و فراموشی معصوم باشد.»

لذا به اقتضای عصمتشان تعالیم آنها چون تعالیم قرآن منزّه از سهو و غفلت است چنانکه بسیاری از کتب شیعه بدان معترف می‌باشند. برای روشنگری در این مورد نگاهی سریع به بعضی از بابها و فصول کتاب کافی کلینی می‌اندازیم چیزی که ما را بی‌نیاز از بیان و توضیح خواهد نمود، آری چیزی که عیان است چه حاجت به بیان است کلینی می‌آورد:

باب: أن الأئمة يعلمون جميع العلوم التي خرجت إلى الملائكة والأنبياء.
«امامان تمام علومی را که برای ملائکه و انبیاء نازل گشته را می‌دانند.»

باب: «أن الأئمة يعلمون متى يموتون وأنهم لا يموتون إلا باختيارهم».

«امامان می دانند که چه زمانی خواهند مرد و تنها به اختیار خویش می میرند».

باب: «أن الأئمة يعلمون ما كان، وما يكون، وما لم يكن لو كان كيف

يكون، وأنه لا يخفى عليهم شيء». «امامان آنچه بوده و آنچه در آینده بوجود خواهد

آمد و آنچه را که بوجود نیامده و در صورت وجود چگونه می شد را می دانند و چیزی از آنها پوشیده نخواهد ماند».

باب: «إن الأئمة يعرفون جميع الكتب على اختلاف ألسنتها»^۱. «امامان

تمامی کتابها را علی رغم اختلاف زبان هایشان می دانند».

«ولقد جاء الكليني بالغرائب عن أبي عبد الله تحت باب سماه هكذا: باب فيه

ذكر الصحيفة والجفر والجامعة ومصحف فاطمة عليها السلام»^۲. «کلینی عجائب و

غرائبی را از ابو عبدالله در بابهای به اسمی صحیفه، جفر، جامعه و مصحف فاطمه می آورد».

۱- الکافی: ج ۱/۲۲۷

۲- از ابو بصیر روایت است که گفت: خدمت ابو عبدالله آمدم و گفتم: جانم فدایت باد شیعیان

شما می گویند پیامبر هزار درب، از دربهای علم به علی عليه السلام آموخته که از آنها هزار در دیگر

گشوده می شود! فرمود: بلکه پیامبر صلى الله عليه وآله هزار دروازه از دروازه های علم به علی عليه السلام آموخته

که از هر دروازه آن هزار دروازه دیگر گشوده می شود، گفتم: پس چه بهتر، سپس گفت: ای ابو

محمد در نزد ما جامعه است و آنها چه می دانند که جامعه چیست؟ گفتم فدایت گردم مگر

جامعه چیست؟ فرمود: صحیفه ای است که طول آن هفتاد ذراع به ذراع پیامبر است که آن

حضرت خودش آن را املاء کرد، و علی آن را با دست خودش نوشته در آن احکام هر گونه

حلال و حرام و تمام آنچه که مردم به آن احتیاج دارند حتی حکم دیه زخم و خراش برداشتن

نیز ثبت شده است. گفتم: به خدا سوگند این علم است! گفت: آری علم است اما نه علم

چندانی! آنگاه لحظه ای به فکر فرو رفت سپس گفت: در نزد ما جفر است! آنها چه می دانند

خوانندگان گرامی چیز عجیبی نیست که آنها به ابو عبدالله دروغ می‌بندند چون آنها حتی به الاغ رسول الله ﷺ که اسمش عفیر بوده نیز دروغ بسته‌اند، آنجا که کلینی روایتی طولانی را می‌آورد و در پایان می‌گوید: «إن حمار رسول الله ﷺ عفیر کلم رسول الله فقال: بأبي أنت وأمي، إن أبي حدثني عن أبيه عن جده عن أبيه أنه كان مع نوح في السفينة، فقام إليه نوح فمسح على كفله، ثم قال: يخرج من صلب هذا الحمار حمار یرکبه سید النبیین وخاتمهم ... فالحمد لله الذي جعلني ذلك الحمار»^۱. «الاع رسول الله ﷺ عفیر با رسول خدا سخن می‌گفت: یک بار گفتم: پدر و مادرم فدایت شوند، پدرم از پدر بزرگش و آنها از پدرش که همراه نوح در سفینه بود نقل می‌کند که نوح به طرفش برخاسته و بر پشتش دست کشیده آنگاه می‌گوید: از پشت این الاغ، الاغی به وجود می‌آید که سید و خاتم پیامبران بر او سوار میشود.... لذا خداوند را سپاس می‌گویم که مرا آن الاغ قرار داد».

سبب این همه غلو و افراط در مورد ائمه اینست که، آنها قائل به عصمت آنها هستند و عصمت را یکی از شروط امامت می‌دانند و در این رابطه دلایلی را ذکر می‌کنند که مهم‌ترینش را بیان می‌داریم:

جفر چیست؟ کیسه‌ای است از جلد که در آن علم انبیاء و اوصیاء و علم علمای گذشته بنی اسرائیل نهفته است! گفتم: یقیناً این علم است اما نه چندان علمی! آنگاه لحظه‌ای مکث کرد و سپس گفت: در نزد ما مصحف فاطمه، است و آنها چه می‌دانند مصحف فاطمه چیست؟ گفتم: مگر مصحف فاطمه چیست؟ فرمود: کتابی است سه برابر این قرآن شما، که به خدا سوگند این علم است! فرمود: آری این علم است ولی نه علم چندانی! و پس از سکوت اندکی فرمود: و در نزد ما علم ما کان و مایکون است یعنی علم هر آنچه از بدو آفرینش تا کنون انجام گرفته و هر آنچه که از هم اکنون تا برپای قیامت انجام خواهد گرفت!!! [الکافی ج ۱/ ۱۸۴].

(۱) علی رغم اینکه در کتاب خداوند نه تنها در مورد عصمت حتی ذکری از ائمه اثنی عشر به میان نیامده ولی با این حال اهل شیعه برای اثبات امامت مورد نظر خویش به قرآن استناد می‌جوید، بزرگان شیعه به آیه ۱۲۴ بقره استدلال می‌نمایند که می‌فرماید: ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ۗ﴾ [ابراهیم: ۳۵]. «آنگاه که خداوند ابراهیم را با کلماتی مورد آزمایش قرار داد و او آنها را به اتمام رساند، خداوند فرمود: من تو را امام برای مردم قرار دادم، ابراهیم گفت: آیا این مقام را برای فرزندان منم قرار می‌دهید؟ فرمود: عهد من به ظالمان نخواهد رسید». صاحب مجمع البیان با استدلال به این آیه می‌گوید: «استدل أصحابنا بهذه الآية على أن الإمام لا يكون إلا معصوما من القبائح لأن الله نفى أن ينال عهده الذي هو الإمامة ظالم، ومن ليس بمعصوم فقد يكون ظلما إما لنفسه وإما لغيره، فإن قيل إنما نفى أن ينال ظالم في حال ظلمه، فإن تاب فلا يسمى ظلما فيصح أن يناله . الجواب أن الظالم وإن تاب فلا يخرج من أن تكون الآية متناولة في حال كونه ظلما فإذا نفى أن يناله فقد حكم الله عليه بأنه لا ينالها والآية مطلقة غير مقيدة بوقت دون وقت فيجب أن تكون محمولة على الأوقات كلها فلا ينالها الظالم وإن تاب فيها بعد»^۱. «پاران ما به این آیه استدلال می‌کنند که امام باید معصوم از گناه و امورات قبیح باشد چون خداوند رسیدن عهدش را که امامت باشد به ظالمان نفی نموده است و هر کس نیز معصوم نباشد ظالم است حال چه به خود یا دیگری ظلم کرده باشد، و اگر کسی بگوید: رسیدن عهد الهی به ظالم در حال ظلم نفی شده است لذا اگر توبه کند آن وقت ظالم به حساب نمی‌آید پس رسیدنش به مقام امامت درست است. جواب این است که ظالم گر چه توبه کند از اینکه در حال ظلم

کردنش آیه شاملش می‌گردد خارج نیست و حال که رسیدنش بدین مقام نفی شده است دلیل است که خداوند به نرسیدنش بدان مقام حکم نموده است و آیه نیز مطلق است و لذا باید آن را حمل بر همه اوقات نمود بنابراین عهد خداوند به فرد ظالم گر چه توبه هم بنماید نخواهد رسید».

نقد کردن استدلالشان:

أ. سلف در معنی عهد اختلاف دارند: ابن عباس و سدی گفته‌اند: منظور نبوت است. و مجاهد گفته: امامت است. و قتاده، نخعی، عطا، حسن و عکرمه گفته‌اند: عهد خداوند در آخرت به ظالمین نمی‌رسد و منظور از ظلم نیز شرک است، بنابراین چنانکه ملاحظه می‌کنید سلف در تفسیر آن با همدیگر اختلاف داشته‌اند و در نظر اکثرشان ربطی به مسئله امامت ندارد و آنها نیز که آن را به امامت تفسیر کرده‌اند هدفشان امامت در علم و عمل صالح و اقتدا کردن بوده و امامت رافضی را منظور نداشته‌اند.

ب. اگر آیه در مورد امامت هم باشد ارتباطی به مسئله عصمت ندارد چون نمی‌توان گفت غیر ظالم معصوم است و مرتکب خطا و نسیان و سهو نمی‌گردد، میان اثبات عصمت و نفی ظلم فرق بسیاری وجود دارد چون نفی ظلم عدل را اثبات می‌کند و ثابت کننده عصمت شیعه نیست.

ت. اگر کسی ظلم کند و سپس از آن توبه کند درست نیست او را متصف به ظلم و لوازم آن نمود چون بزرگترین ظلم، همانگونه که در قرآن بیان شده شرک است بنابراین در صورتی که مشرکی مسلمان شود به دلیل ظالم قبلی نمی‌توانیم او را باز هم مشرک بنامیم و انجام چنین کاری درست نیست، چون لازمه استدلالشان این خواهد بود که همه مسلمانان و همچنین شیعه و اهل بیت غیر معصوم، ظالم باشند در حالی که شیخ طوسی که یکی از بزرگان شیعه است در التبیان ج ۱/۱۵۸ می‌گوید: «بأن الظلم اسم ذم فلا

يَجُوزُ أَنْ يُطْلَقَ إِلَّا عَلَى مُسْتَحِقِّ اللَّعْنِ لِقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى

الظَّالِمِينَ﴾ [هود: ۱۸]. «ظلم اسم ذم و نکوهش است لذا جز بر کسی که مستحق آن باشد بکار نمی‌رود چنانکه خداوند متعال می‌فرماید: آگاه باشید که ظالمان مشمول لعن خداوند هستند».

ث. کتب شیعه خود نیز گواه بر عدم عصمت ائمه هستند چنانکه اختلافاتی را از آنها نقل می‌کند که مناقض عصمت است، چیزی که شیعه آن را شرط امامت می‌داند و همین اختلافات سبب مستقیم برای خروج بعضی از شیعیان از تشیع شده است که از آن جمله چیزی است که قمی و نوبختی از بزرگان شیعه آن را بیان می‌کنند؛ می‌گویند: «بعد از قتل حسین بعضی از یارانش ناراحت شده و گفتند: ما در مورد کار حسن و حسین در تعجب هستیم، چون اگر آنچه را حسن انجام داده و با معاویه صلح کرد و با او بیعت نمود حق و واجب و صحیح است هرچند یارانش بیشتر و توانائیش زیادت‌تر بود در مورد کار حسین چه باید گفت در حالیکه یارانش کمتر و به نسبت ضعیف‌تر بودند؟ با این وصف حسین جنگید تا خود و یارانش جملگی کشته شدند در حالیکه حسین در عدم قیام عذرش بیشتر بود به همین دلیل در امامتشان شک کرده و از افکارشان برگشته و عقاید عامه را پذیرفتند»^۱. و همچنین روایت شده که حسین بن علی بن ابی طالب از صلح برادرش با معاویه اظهار کراهت می‌نمود و می‌گفت: «لو جز أنفي كان أحب إلي مما فعله أخي»^۲. «اگر بینی‌ام قطع می‌شد نزد من محبوبتر از این بود که برادرم انجام داد». و بحث در این است چنانکه یکی از معصومین

۱- القمی المقالات والفرق/۲۵، النوبختی: فرق الشيعة ۲۵-۲۶.

۲- مختصر التحفة/۱۲۱.

دیگری را خطاکار بنامد اشتباه یکی از آنها به ضرورت ثابت می‌گردد، در این صورت عصمتی باقی نمی‌ماند.

شیعه امامت خلفای سه گانه را باطل و آنها و همه پیروانشان را در زمره کافران به حساب می‌آورند در حالی که علی با آنها بیعت نمود و پشت سرشان نماز خواند و همراهشان جهاد و با آنها بوسیله ازدواج رابطه خویشی یافته است، و بعد از مرگ شیخین (ابوبکر و عمر رضی الله عنهما) راه آنها را ادامه و چیزی از برنامه‌ها و راه و روششان را تغییر نداد چنانکه خود کتاب‌های شیعه چون «تنزیه الأنبياء للمرتضى» بدان ناطق است، و این چیزی است که از اساس مذهب شیعه را ابطال می‌نماید لذا آنها برای خروج از این تناقض قول به تقیه نموده‌اند و هر کجا روایاتشان با همدیگر هم خوانی نداشت و در تضاد با همدیگر باشند فوراً به وسیله تقیه مسئله را پیش خود و برای شیعیان تأویل می‌نمایند. در حالیکه تقیه در اسلام با کافران است، ابن جریر الطبری در این مورد می‌گوید: «التقية التي ذكرها الله في هذه الآية إنما هي تقية من الكفار لا من غيرهم»^۱. «تقیه‌ای را که خداوند در این آیه ﴿إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَّةً﴾ [آل عمران: ۲۸] بیان می‌دارد تقیه در مقابل کافران است و غیر کافران مورد نظر نیست». تقیه رخصتی در حالت اضطرار است به همین دلیل خداوند آن را در بحث نهی از مولاة کافران از مبدأ نهی استثنا کرده است: ﴿لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَّةً وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ﴾ [آل عمران: ۲۸]. «مؤمنان نباید که کافران را (به جای مؤمنان) دوست بگیرند، و هرکس چنین کند از خداوند بی بهره است، مگر آنکه از آنان به نوعی تقیه کنید، و خداوند شما را

از خویش بر حذر می‌دارد، و بازگشت به سوی خداوند است».

به همین دلیل علماء آن را در حالت ضرورت رخصت می‌دانند لذا اگر کسی در این مقام عزیمت را برگزیند کارش افضل است و به همین دلیل خداوند متعال صادقان شجاعی را که در راه خدا از سرزنش لوم کنندگان نمی‌هراسند تمدیح و ثنا می‌کند چنانکه می‌فرماید: ﴿الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ﴾ [الأحزاب: ۳۹]. «کسانی که حاملان رسالت الله هستند از احدی جز خداوند نمی‌هراسند». و در نهج البلاغه نیز از علی نقل است که فرمود: «علامة الإیمان إثارة الصدق حيث يضرك، على الكذب حيث ينفعك» «نشانه ایمان اینست که راستی را بر دروغ برگزینید گرچه راستی ضرر و دروغ سود برساند».

حاملان پیام رسالت اسلام اصحاب کرامند کسانی که قرآن از آنها تمجید و احادیث به فضیلت آنها گواه است آنها به شهادت قرآن بهترین امتان هستند کسانی هستند که ﴿رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾ هستند و نام مهاجرین و انصار که باعث درخشش اسلام و نصرت رسول رب العالمین شدند در قرآن چون ستاره می‌درخشد آنها به شهادت قرآن در میان خویش رئوف و رحیم و در مقابل دشمنان خداوند شدید هستند، آنها بیعت کنندگان آغازین با رسول پروردگاردند خدای که از بیعتشان از بالای هفت آسمان اعلان رضایت کرد ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا﴾ [الفتح: ۱۸]. «به تحقیق خداوند از مؤمنانی که در زیر درخت با تو بیعت نمودند راضی شد، دانست که چه در دل دارند سکینه و آرامش را بر آنها نازل کرد و فتح قریبی را برایشان مقرر نمود». آری خداوند آنها را شناخته به همین دلیل ایمانشان را اینگونه تأیید نموده است: ﴿فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ أَهْتَدُوا﴾ [البقرة: ۱۳۷]. «اگر همچون شما ایمان آوردند هدایت یافته‌اند». ولی با این

حال رهبران شیعه خواسته‌اند چهره آنها را مخدوش نمایند؛ چرا؟!!!!! جز این است که با انجام این کار همه اسلام زیر سؤال خواهد رفت آیا در اینصورت حتی فضائل اهل بیت نیز قابل اثبات خواهد شد؟ و آیا این کار جز خدمت به دشمنان اسلام و مخالفت با قرآن و رسول، واجد منفعتی هست چنانکه در معتبرترین کتابهایشان می‌گویند: «وقالوا إن الصحابة ارتدوا على أعقابهم بعد موت الرسول ﷺ إلا ثلاثة: أبو ذر، وسلمان، المقداد، وأن من شك في كفرهم فهو كافر». بعد از مرگ رسول خدا همه اصحاب جز سه نفر مرتد شدند. (إنا لله وإنا إليه راجعون).
باز در همان مأخذ آمده است:

«أبو بكر وعمر فارقا الدنيا ولم يتوبا، ولم يتذكرا ما فعلاه بعلي، فعليهما لعنة الله والملائكة والناس أجمعين»^۲. چنانکه ملاحظه می‌نمائید بهترین بندگان خدا مورد سب و لعن شیعه واقع می‌شود ولی با کمال وقاحت دم از دوستی و وحدت می‌زنند و در همان حال برای غدیر و شهادت مذعوم فاطمه عليها السلام در جامعه اهل سنت فرهنگ سازی نموده و در رسانه‌ها به مردم بدین مناسبات تبریک و تسلیت می‌گویند، خداوند به همه راهیان حق توفیق هدایت عنایت فرماید برای کشف حقیقت و دفاع از چهره‌هایی که محبوبان رسول خداوند اقدام به ترجمه آثاری از ابن تیمیه رحمته الله می‌نمائیم امید است باعث روشنگری و سبب هدایت هدایت خواهان شود. اگر خداوند توفیق عنایت فرماید در آینده بیشتر و مفصل‌تر در مورد عقاید شیعه که در تضاد با کتاب و سنت حتی عقل سالم است بحث خواهیم نمود و خداوند را شاهد بر نیت و اعمال خویش می‌دانیم و هیچ انگیزه‌ای جز حق خواهی در این راه نداریم نه می‌خواهیم مردم نادان را تحریک کنیم و انگیزه حزبی و سیاسی

۱- الکافی: ج ۲/۲۴۵.

۲- الکافی: ج ۸/۲۴۶.

از انجام کار خویش نداریم فقط هدف ما روشنگری برای دین خداست و اینکه حقایق همانگونه که هستند شناخته و پذیرفته شود و سنت رسول رب العالمین همانگونه که بوده هویدا گردد تا مشمول شکایت رسول خدا در قیامت نگردیم که به درگاه خداوند شکایت می کند که کتاب مرا ترک کردند و می خواهیم آنگونه بر اسلام قرار گیریم که در صورت مشاهده، رسول الله از ما دچار تعجب نگردد به قول گنجوی که خطاب به پیامبر ﷺ می فرماید، نباشیم:

دین ترا در پی آرایشند در پی آرایش و پیرایشند
بس که بر او بسته شده برگ و ساز گر تو بینی شناسید باز

﴿وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [البقرة: ۲۱۳].

عالمترین صحابه چه کسانی بودند؟

از ابن تیمیّه رحمته اللہ علیہ در مورد دو نفری که دچار اختلاف شده‌اند سؤال شد، یکی از آنها می‌گوید: ابوبکر صدیق و عمر بن خطاب رضی اللہ عنہما از علی بن ابی طالب رضی اللہ عنہ عالم‌تر و فقیه‌تر است و دیگری علی را از ابوبکر و عمر عالم‌تر و فقیه‌تر می‌داند؛ نظر کدامیک از این دو نفر صحیح است؟ و آیا این دو حدیث که در یکی رسول الله ص می‌فرماید: «أَفْضَاكُمُ عَلِيٌّ» «قاضی‌ترین شما علی است» و در دیگری می‌فرماید: «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا» «من شهر علم و علی دروازه آن است» صحیح هستند؟ و در صورت صحت آیا بر عالم‌تر بودن و فقیه‌تر بودن علی بر ابوبکر و عمر رضی اللہ عنہما دلالت نمی‌کنند؟ و اگر کسی مدعی اجماع مسلمانان بر عالم‌تر و فقیه‌تر بودن علی بر ابوبکر و عمر رضی اللہ عنہما باشد آیا در ادعایش دچار خطا شده است یا بر حق می‌باشد؟

جواب: الحمد لله. هیچکدام از علمای مسلمانان که قولش معتبر باشد نگفته است که: علی عالم‌تر و فقیه‌تر از ابوبکر و عمر و یا فقط ابوبکر باشد و ادعا کننده اجماع بر این مسئله از نادان‌ترین افراد و دروغگوترین آنهاست. بلکه بیشتر از یک نفر از علماء اجماع دانشمندان اسلامی عالم‌تر و فقیه‌تر بودن ابوبکر بر علی را نقل نموده‌اند که از جمله آنها: امام منصور بن عبد الجبار سمعانی مروزی است که یکی از امامان سنت و از اصحاب شافعی می‌باشد که در کتابش موسوم به «تقویم الأدلة علی الإمام» است. اجماع علمای سنت را بر عالم‌تر بودن ابوبکر بر علی بیان داشته است.

و من فردی را از امامان مشهور نمی‌شناسم که در این مورد مخالف باشد.

چگونه اینطور نباشد در حالیکه ابوبکر صدیق در حضور رسول الله ﷺ فتوا داده است و امر و نهی کرده و قضاوت و خطابه داشته است؟ همانگونه که به هنگام خارج شدن ابوبکر با پیامبر این کار روی داده و ایشان مردم را به اسلام دعوت کرده است و در هنگام هجرت دسته جمعی و در روز حنین و اجتماعات دیگر نیز این امر تحقق یافته و رسول الله ﷺ با سکوت خویش بر آن مهر تأیید زده و به آنچه گفته راضی بوده و این مرتبه و موقعیت برای دیگری نبوده است.

رسول الله ﷺ در مشاورتش با اهل علم و فقه و نظر از اصحابش ابوبکر و عمر را در آن مقدم داشته است آن دو نفر در اظهار نظر و علم در حضور رسول الله ﷺ بر سایر اصحاب مقدم بوده‌اند، چنانکه در داستان مشاوره رسول الله ﷺ در مورد اسرای بدر اول کسی که لب به سخن گشود ابوبکر و بعد از او عمر بود و به همین صورت در موارد دیگر نیز اینچنین بوده است.

در حدیث آمده است که رسول الله ﷺ به ابوبکر و عمر رضی الله عنهما گفت: «إِذَا اتَّفَقْتُمَا عَلَىٰ أَمْرٍ لَمْ أَخْلَفْكُمَا» «هرگاه شما دو نفر بر کاری متفق شدید مخالف شما نخواهم بود». به همین سبب در یکی از دو نظر علماء سخن آنها حجت می‌باشد و این مورد یکی از دو روایتی است که از امام احمد نقل شده است و این مورد بر خلاف قول عثمان و علی است.

و در سنن رواست شده که رسول الله ﷺ فرمود: «أَقْتَدُوا بِاللَّذَيْنِ مِنْ بَعْدِي أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ» «به ابوبکر و عمر، دو نفری که بعد از من می‌آیند اقتدا کنید». که در مورد غیر آنها چنین نفرموده است. و از رسول الله ﷺ ثابت است که فرمود: «عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَصُوا عَلَيْهَا بِالتَّوَّاجِدِ وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ»

«سنت من و جانشینان هدایت یافته بعد از من بر شماست به آن تمسک جوئید و محکم آن را بگیرید و زنهار خود را از امورات ایجاد شده در دین پرهیزید چون هر بدعتی گمراهی است». رسول الله ﷺ در این فرموده به پیروی از سنت خلفای راشدین که شامل هر چهار نفر می شود دستور داده است ولی ابوبکر و عمر رضی الله عنهما را به اقتدا کردن تخصیص داده و چنانکه معلوم است مرتبه کسی که در کردار به او اقتدا و در سنت از او پیروی شود بالاتر از مرتبه و مقام کسی است که فقط در سنت از او پیروی می شود. در صحیح مسلم آمده که اصحاب همراه رسول الله ﷺ در سفری بودند که فرمود: «إِنْ يَطْعُ الْقَوْمُ أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ يَرْشُدُوا» «اگر مردم از ابوبکر و عمر اطاعت کنند هدایت می یابند».

از ابن عباس رضی الله عنهما ثابت است که ایشان به وسیله کتاب خدا فتوا می داد و اگر در آن هم نمی یافت بر اساس گفته های ابوبکر و عمر فتوا می داد، ولی اینکار را با گفته های عثمان و علی انجام نمی داد و ایشان عالم امت است و در زمان خویش عالمترین و فقیه ترین اصحاب بوده است در حالیکه به گفته های ابوبکر و عمر فتوا می داد و آنها را بر دیگران در میان اصحاب مقدم می داشت. و از رسول الله ﷺ نیز در حق ایشان ثابت است که برایش دعا کرده و فرموده است: «اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِّمَهُ التَّأْوِيلَ»^۱. «پروردگارا او را در دین فقیه و عالم گردان و تفسیر و تأویل را به او بیاموز».

و همچنین ابوبکر و عمر اختصاصاتشان به پیامبر رضی الله عنهما بیشتر از دیگران بود و مخصوصاً ابوبکر رابطه اش با رسول خدا ﷺ از همه خاصتر بود چنانکه ایشان بیشتر شبها را با رسول الله ﷺ سپری می کرد و با او در مورد مسائل دینی و علمی

و مصالح مسلمانان بحث و گفتگو می نمود چنانکه ابوبکر بن شیبه روایت می کند: ابو معاویه از اعمش از ابراهیم از علقمه از عمر برایمان روایت می کند که گفت: رسول الله ﷺ با ابوبکر در مورد امورات و مسائل مسلمانان شبها بحث و گفتگو می کرد در حالیکه من هم با او بودم.

در صحیحین از عبدالرحمن بن ابوبکر روایت است که: اصحاب صفه مردمان فقیری بودند؛ و رسول الله ﷺ فرمود: «مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامٌ اَثْنَيْنِ فَلْيُدْهَبْ بِثَالِثٍ وَمَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامٌ اَرْبَعَةٍ فَلْيُدْهَبْ بِخَامِسٍ اَوْ سَادِسٍ»^۱. «هرکس خوراک دو نفر را دارد نفر سومی و هرکس خوراک چهار نفر را دارد پنجمی یا ششمی را به خانه ببرد». ابوبکر همراه سه نفر آمد و پیامبر همراه دو نفر به خانه برگشت. و ابوبکر نیز بعد از بردن مهمانان به خانه و سفارش به اهل خانه در مورد اطعام و پذیرایی به مسجد برگشت و نماز عشاء را در نزد پیامبر انجام داد و بعد از آن، برگشت. همسرش به او گفت: چه چیز تو را به خود مشغول داشت تا نتوانی به مهمانان برسی؟ گفت: مگر شام نکرده اند؟ گفت: اظهار داشتند تا آمدنت صبر کنند. شام را برایشان آوردند و معذرت خواستند. و در روایتی آمده است: «با رسول خدا تا صبح سخن گفت».

در سفر هجرت جز ابوبکر کسی دیگر با او همدم نبود و در غزوه بدر جز او کسی در سایبان با رسول الله ﷺ نماند و فرمود: «مَا مِنَ النَّاسِ اَحَدٌ اَمَّنُ عَلَيْنَا فِي صُحْبَتِهِ وَذَاتِ يَدِهِ مِنَ ابْنِ اَبِي قُحَافَةَ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلاً لَا تُحَذُّثُ ابْنَ اَبِي قُحَافَةَ»^۲. «در دوستی و مال از ابوبکر بیشتر هیچ کس امین نیست در صورتی که از اهل زمین خلیلی بر می گرفتم ابوبکر را یار صمیمی خویش

۱- رواه البخاری و مسلم.

۲- رواه احمد.

قرار می‌دادم». این حدیث از جمله صحیح‌ترین احادیث مشهور و منتشر شده در صحاح از طرق مختلف می‌باشد.

در صحیحین از طرق ابودرداء رضی الله عنه روایت است که فرمود: من در خدمت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودم که ابوبکر یکدفعه پیدا شد یک طرف لباسش را در دست گرفته بود تا زانویش آشکار نشود. رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «أَمَّا صَاحِبُكُمْ فَقَدْ غَامَرَ»^۱. «رفیقان در خیر و نیکی پیشی گرفته است». وقتی که رسید سلام کرده و گفت: بین من و ابن خطاب مسئله‌ای پیش آمد و من مقداری عجله کردم سپس پشیمان شدم و خواستم که مرا ببخشد ولی او سرباز زد و حال به خدمت شما رسیدم. فرمود: «يَغْفِرُ اللَّهُ لَكَ ثَلَاثًا» «سه بار فرمود: خداوند تو را می‌بخشد». بعد از جریان عمر پشیمان می‌شود و به منزل ابوبکر سرزده و او را نمی‌یابد پیش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد و سلام کرد ولی در حالی پیامبر را ملاقات نمود که چهره‌اش از شدت عصبانیت سرخ شده بود تا اینکه ابوبکر دلش برای عمر سوخت و گفت: ای رسول خدا من ظلم کردم. دوباره سخنش را تکرار کرد. رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «إِنَّ اللَّهَ بَعَثَنِي إِلَيْكُمْ فَقُلْتُمْ: كَذَبْتَ، وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: صَدَقْتَ وَوَأَسَانِي بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَهَلْ أَنْتُمْ تَارِكُوا لِي صَاحِبِي مَرَّتَيْنِ فَمَا أُؤْذِي بَعْدَهَا»^۲. «خداوند مرا به‌سوی شما مبعوث داشت در حالیکه مرا تکذیب کردید و گفتید: دروغ می‌گوید اما ابوبکر گفت: راست گفתי. و با جان و مال مرا حمایت کرد. آیا شما دوست مرا رها می‌کنید؟ بعد از این مرا آزار ندهید (با سخن گفتن در مورد ابوبکر رضی الله عنه)».

در صحیحین از طریق ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که گفت: هنگامی که عمر وفات نمود او را بر تختی نهادند او را کفن کردند، بر او نماز خواندند و به خوبی از او

۱- رواه البخاری.

۲- رواه البخاری.

یاد می‌کردند و من هم با او بودم ولی کسی به من توجهی نداشت ناگاه نفری از پشت دست بر شانه‌هایم نهاد وقتی نگاه کردم دیدم که علی است، برای مرگ عمر نا راحت بود در حالیکه او را مورد خطاب قرار می‌داد می‌گفت: بعد از مرگت جز تو فردی را نمی‌بینم که دوست داشته باشم با اعمال او خداوند را ملاقات کنم. از خداوند می‌خواهم که ترا با دورفیت قرار دهد، من بسیار از رسول خدا می‌شنیدم که می‌گفت: «جِئْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَدَخَلْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَخَرَجْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ»^۱. «همراه ابوبکر و عمر آمدم، با ابوبکر و عمر داخل شدم، با ابوبکر و عمر بیرون رفتم». من امیدوارم که خداوند متعال ترا همراه آن دو نفر قرار دهد.

در صحیحین و کتب حدیث آمده، در روز احد آن هنگام که مسلمانان به سختی شدیدی دچار بودند، ابوسفیان خطاب به مسلمانان گفت: «أَفِي الْقَوْمِ مُحَمَّدٌ؟ فَقَالَ: لَا تُحِبُّوهُ فَقَالَ: أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ؟ قَالَ: لَا تُحِبُّوهُ فَقَالَ: أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ الْخَطَّابِ؟ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ: أَمَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ قَتَلُوا فَمَا مَلَكَ عُمَرَ نَفْسَهُ فَقَالَ: كَذَبْتَ وَاللَّهِ يَا عَدُوَّ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ عَدَدْتِ لَأَحْيَاءَ كُلُّهُمْ وَقَدْ بَقِيَ لَكَ مَا يَسُوءُكَ»^۲. «آیا در میان قوم، محمد موجود است؟ این را سه بار تکرار کرد. رسول الله ﷺ فرمودند: جوابش را ندهید. دوباره خطاب به مسلمانان گفت: آیا در میان قوم فرزند ابوقحافه وجود دارد؟ سه بار تکرار کرد. رسول الله ﷺ فرمودند: جوابش را ندهید. دوباره گفت: آیا در میان قوم فرزند خطاب موجود است؟ این را سه بار تکرار کرد. دوباره طبق گفته رسول الله ﷺ جوابش را ندادند. سپس ابوسفیان رو به دوستان خود کرد و گفت: این افراد حتما کشته شده‌اند. عمر نتوانست خود را کنترل کند و گفت: ای دشمن خدا دروغ گفתי. کسانی را که شمارش کردی زنده هستند،

۱- رواه مسلم.

۲- رواه البخاری.

آن اندازه که سبب نا راحتی تو باشد مانده‌اند». ابوسفیان در آن هنگام امیر کافران بود تنها از رسول الله ﷺ و ابوبکر و عمر سؤال کرد و از حال غیر آنها جويا نشد چون می‌دانست که اینها سران مسلمانان هستند. پیامبر و دو وزیرش.

به همین مناسبت هارون الرشید از مالک بن انس در مورد مقام و منزلت ابوبکر و عمر نزد رسول الله ﷺ در زمان حیاتش سؤال نمود. جواب داد: «منزلت‌ها منه فی حیاته کم‌نزلت‌ها منه بعد مماته» «مکان و منزلت آنها نزد رسول الله ﷺ در زمان حیاتش به مانند منزلت و مقامشان نزد او بعد از مرگش بود». بسیار با رسول الله ﷺ خصوصی و مصاحب بودند و نهایت محبت و الفت و دوستی در بینشان حاکم بود علی رغم همه اینها در علم و دین مشارکت داشتند و اقتضای همه آنها این است که آنها از دیگران لایق‌تر و شایسته‌تر باشند و این مسئله برای کسی که به احوال مردم آگاه است امری ظاهر و آشکار است.

اما در مورد صدیق باید گفت: که ایشان علاوه بر اینها به یک سری مسائل علمی و فقهی متصف است که دیگران از آن عاجز بودند، سخنی که مخالف نص باشد از او نقل نشده است. این امر بر نهایت هوشمندی و زکاوت علمی او دلالت می‌کند در حالیکه دیگران غیر از او سخنان بسیاری که مخالف نص است از آنها نقل شده است و علت آن این بوده که این نصوص به آنها نرسیده و ابلاغ نشده است.

در نظرات و فتاوی موافقت عمر با نص بیشتر از موافقت علی با نص است و این را کسی که عالم به مسائل علمی و نظر است و اهل آن باشد، می‌داند که از آن جمله مسائلی چون نفقه زنی که شوهرش وفات نموده باشد که نظر عمر رضی الله عنه در آن با نص موافق است و همچنین در «مسئله الحرام» که عمر و دیگران در آن سخن گفته‌اند، نظر ایشان بیشتر از نظرات دیگران به نص شباهت دارد. در صحیحین از رسول الله ﷺ ثابت است که فرمود: «قَدْ كَانَ يَكُونُ فِي الْأُمَّمِ قَبْلَكُمْ مُحَدَّثُونَ فَإِنْ يَكُنْ فِي

أُمَّتِي مِنْهُمْ أَحَدٌ فَإِنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ مِنْهُمْ» «در امت‌های پیش از شما کسانی بودند که به آنها الهام می‌شد اگر چنانچه در امت من کسی باشد آن عمر است». و باز در صحیحین از رسول الله ﷺ ثابت است که فرمود: «أَنَا نَائِمٌ أُتَيْتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّىٰ إِنِّي لَأَرَى الرَّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالُوا: فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الْعِلْمُ» «در خواب دیدم که یک کاسه شیر به من دادند از آن نوشیدم طوری که احساس می‌کردم تشنگی از وجودم خارج می‌شود سپس اضافه آن را به عمر دادم. گفتند: ای رسول خدا آن را به چه چیزی تفسیر می‌کنی؟ فرمود: به علم».

همچنین رسول الله ﷺ ابوبکر صدیق رضی الله عنه را برای انجام نماز که پایه و عمود اسلام است و برای برگزاری و اقامه مناسک حج که هیچ مسئله عبادی از آن مشکل‌تر نیست جانشین کرد که قبل از اینکه رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم حج نماید آن را انجام داد و اعلام داشت که از بعد از امسال هیچ مشرکی حق انجام دادن حج را ندارد و هیچ فردی بصورت لخت نباید طواف کند و علی بن ابی طالب رضی الله عنه را به دنبال او فرستاد تا الغای عهد و پیمان مشرکین را اعلام نماید. هنگامی که به ایشان ملحق شد گفت: آیا امیر هستی یا مأموری؟ در جواب اعلام داشت: مأمور هستم. بنابراین ابوبکر را بر علی امیر قرار داد و علی نیز از جمله کسانی بود که مطابق و دستور رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم مأمور به اطاعت و فرمانبری از ابوبکر در احکام حج و مسافرتین و مسائل دیگر بود و این جریان بعد از غزوه تبوک روی داد که در آن پیامبر خدا علی را جانشین خود در مدینه قرار داده بود که در مدینه از مردان جز منافق یا معذور یا عاصی و گناهکار باقی نمانده بود، لذا علی خود را به رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم رساند و گفت: آیا مرا همراه زنان و کودکان قرار می‌دهی؟ فرمود: «أَمَا تَرْضَىٰ أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَىٰ» «آیا راضی نیستی که نسبت به من چون هارون برای موسی باشی؟».

با این فرموده بیان داشت که جانشین قرار دادن علی در مدینه مقتضی نقص مرتبه و مقام ایشان نیست چنانکه موسی نیز هارون را جانشین خود قرار داد و رسول الله ﷺ همیشه مردانی را جانشین قرار می‌داد و معمولاً مردانی باقی می‌ماندند ولی در سال غزوه تبوک رسول خدا همراه تمامی مسلمانان از مدینه خارج شد و به هیچ کس اجازه تخلف از غزوه را نداد چون دشمن سرسخت و قوی و سفر طولانی بود که در آن خداوند متعال سوره برائت را نازل نمود.

کتاب ابوبکر صدیق در زکات از جامعترین و مختصرترین آنهاست و به همین سبب اکثر فقهاء به آن عمل کرده‌اند ولی نوشته‌های دیگر در آن متقدم و منسوخ می‌باشد و این می‌رساند که ایشان نسبت به سنت نسخ شده عالمتر بوده است و در صحیحین از ابوسعید روایت است که گفته است: ابوبکر و عمر نسبت به رسول خدا از ما عالمتر بودند. همچنین اصحاب در زمان ابوبکر در هیچ مسئله‌ای اختلاف نکردند مگر اینکه به وسیله ایشان حل شده و نزاع برطرف گردیده است طوری که مسئله‌ای مورد نزاع در زمان ایشان به صورت حل نشده باقی نماند. برای نمونه می‌توان به مسائلی چون: اختلاف در وفات پیامبر ﷺ و دفن کردن و میراثش و در مورد تجهیز لشکر اسامه و جنگیدن با مانعین زکات و مسائل دیگر اشاره نمود. و این می‌رساند که خلیفه رسول الله ﷺ دیگران را آگاه نموده و نظم بخشیده و آن چیزی که مایه شبهات بوده را از میان برداشته لذا در زمان او اختلاف به وجود نیامد.

اما بعد از ایشان علم و کمال هیچ فردی به علم و کمال ایشان نرسید چنانچه در بعضی از مسائل نزاع کردند همانگونه که در مسائلی چون: ارث پدر بزرگ و برادر و «مسئله الحرام» و در طلاق ثلاثه و مسائل دیگر که شناخته می‌باشد اختلاف نمودند ولی در زمان ابوبکر در این مسائل اختلافی نبود و همچنین با عمر، عثمان و علی رضی الله عنهم در مسائل زیادی مخالفت شد ولی دیده نشد در مسائلی که ابوبکر در آن فتوا می‌داد و یا قضاوت کند نفری مخالفت نماید و این دلالت بر نهایت علم و فهم و دانش اوست.

جانشین رسول الله ﷺ شد و با اینکار نه تنها خللی به اسلام وارد نشد بلکه قوت گرفت علی رغم مخالفت مرتدین و دیگرانی که در صدد خواری اسلام بودند، مسلمانان را حفظ و بر علم و دینشان افزود و آنگونه در این وادی عمل که کسی را یارای چنان مقاومت و اقداماتی نبود و سرانجام چنانکه روی داد دین قوت گرفت و مستقر شد. ابوبکر را خلیفه رسول الله ﷺ نامیدند و بعد از وفات ایشان عمر و دیگران را امیر المؤمنین خواندند. سهیلی و دیگران از علماء گفته‌اند فرموده خداوند متعال: ﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ [التوبة: ۴۰]. «محرزون مباش خداوند با ماست». در مورد ابوبکر لفظاً تحقق یافت چنانچه در معنی نیز به همان صورت محقق گردید. می‌گفتند: «محمد رسول الله و ابوبکر خلیفه رسول الله»، در لقب همراه الله تلفظ می‌گردد و این اتصال لفظی کلمه جلاله الله با مرگ ابوبکر منقطع گردید و به کسانی که بعد از ایشان آمده لفظ: خلیفه رسول الله، به کار برده نشد.

و همچنین علی بن ابی طالب رضی الله عنه بعضی از مسائل سنت را از ابوبکر آموخته و بر عکس ابوبکر چیزی را از علی نیاموخته است. چنانکه در حدیث مشهوری که در سنن است نماز توبه می‌باشد؛ علی می‌گوید: من هرگاه از رسول الله ﷺ حدیثی می‌شنیدم آن مقدار که خدا می‌خواست از آن بهره مند می‌شدم ولی اگر دیگری حدیثی را برایم نقل می‌نمود از او می‌خواستم که بر صحت آن سوگند یاد کند در صورت قسم خوردن او را تصدیق می‌نمودم ولی ابوبکر برایم حدیث گفت (و راست گفت ابوبکر) که پیامبر ﷺ فرمودند: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُدْنِبُ ذَنْبًا ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَيُحْسِنُ الْوُضُوءَ وَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ وَيَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ» «هر مسلمانی که گناهی را انجام دهد سپس وضو را به صورت کامل بگیرد آنگاه دو رکعت نماز را به جای آورد و از خداوند درخواست بخشش کند الله تعالی او را خواهد بخشید».

از جمله چیزهایی که در این مسئله باعث روشنگری است این نکته می‌باشد که

امامان علمای کوفه چون علقمه و اسود و شریح و قاضی و دیگران که با عمر و علی مصاحب بودند قول عمر را بر قول علی ترجیح می‌دادند، ولی مسئله در مورد تابعین مدینه، مکه و بصره مشهورتر از آن است که ذکر شود و کوفه را به آن سبب ذکر نمودم که در مدت خلافتش فقه و علم علماء در آن ظهور یافت.

از میان تمام شیعیان علی که با او همدم و مصاحب بودند از هیچ فردی از آنها شنیده نشده است که در فقه و علم و مسائل دیگر علی را بر ابوبکر و عمر ترجیح دهند، بلکه همه پیروانش آنهایی که با او جنگیدند همچون بقیه مسلمانان در تقدم ابوبکر و عمر همسو و متفق بودند مگر کسانی که علی خودش نیز آنها را انکار و نکوهش کرده است و آنها نیز در زمان علی تعدادشان کم بود و در سه گروه جمع بودند:

۱. طایفه‌ای در مورد علی غلو کردند و برایش مدعی الوهیت بودند و اینها را علی با آتش سوزانید.

۲. طایفه‌ای به ابوبکر دشنام داده و او را سب می‌کردند که در رأس آنها عبدالله بن سبا قرار داشت هنگامی که گزارش آنها به علی رسید در صدد قتلش برآمد ولی او از واقعه گریخت.

۳. طایفه‌ای او را بر ابوبکر و عمر تفضیل دادند در این رابطه فرمود: «لا یبلغنی

عن أحد منکم أنه فضلنی علی أبي بکر وعمر إلا جلدته حد المفتری»

«از هرکدام از شما خبری به من برسد که مرا بر ابوبکر و عمر برتری داده اید حد افترا بر او صادر می‌کنم». و از بیش از هشتاد طریق از علی نقل شده است

که بر منبر کوفه اعلام داشت: «خیر هذه الأمة بعد نبیها أبو بکر

وعمر» «بهترین افراد این امت بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله ابوبکر و عمر می‌باشند». و

در صحیح بخاری و غیر آن از روایت رجال همدان مخصوصاً که علی در

موردشان می‌گوید: «ولو كنت بواباً علی باب الجنة لقلت لهمدان

ادخلی بسلام» «اگر من دربان دروازه بهشت بودم به همدانها می‌گفتم: با سلامت وارد شوید». از روایت سفیان ثوری از منذر ثوری که هر دو همدانی هستند آمده است، بخاری از محمد بن کثیر روایت می‌کند: «حدثنا سفیان الثوري حدثنا جامع بن شدّاد، حدثنا أبو يعلى منذر الثوري، عن محمد ابن الحنفية قال: قلت لأبي: يا أبت، من خير الناس بعد رسول الله ﷺ؟ فقال: يا بني، أو ما تعرف؟! فقلت: لا. فقال: أبو بكر. قلت: ثم من؟ قال: ثم عمر» «محمد بن حنيفة گوید: به پدرم گفتم که بعد از رسول خدا در میان مردم چه کسی بهترین می‌باشد؟ گفت: ای فرزندم آیا نمی‌دانی؟ گفتم: خیر. پس گفت: ابو بکر. گفتم: سپس چه کسی؟ گفت: سپس عمر».

و این را به فرزندش کسی که جزو خواص او می‌باشند و با او هیچ ملاحظه‌ای ندارد گفت. همچنین اقدام به عقوبت کسی گرفت که او را بر دیگری تفضیل می‌داد. در حالیکه انسان متواضع درست نیست که اقدام به عقوبت کسی نماید که حق را می‌گوید و درست نیست او را افترا کننده بخواند. علم رأس فضیلت‌هاست و در میان انبیاء و اصحاب و باقی مردم هرکس عالمتر باشد افضل‌تر نیز می‌باشد. پروردگار متعال می‌فرماید: ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ﴾ [الزمر: ۹]. «آیا کسانی که می‌دانند با کسانی که نمی‌دانند برابرند تنها صاحبان فکر و اندیشه متذکر می‌شوند». در این رابطه هم دلایل و هم سخنان اهل علم بسیار است.

اما در مورد این فرموده: «أفضاكم علي» هیچکدام از صاحبان کتابهای ششگانه و مسندهای مشهور، نه احمد و نه دیگران با سند صحیح یا ضعیف آن را روایت نکرده‌اند و تنها از طریق کسانی که معروف به دروغ‌گویی می‌باشند روایت گردیده است، و در این

زمینه عمر سخنی دارد و آن اینکه: «أبي أقرؤنا، وعلي أفضانا» «در میان ما ابی قاری‌تر و علی قاضی‌تر است». و این را هم زمانی گفته که ابوبکر در قید حیات نبوده است.

و حدیثی هم که در سنن ترمذی و دیگران آمده که پیامبر ﷺ فرمودند: «أَعْلَمُ امْتِي بِالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَأَعْلَمُهَا بِالْفَرَائِضِ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ» «عالم‌ترین امت من به حلال و حرام، معاذ بن جبل و عالم‌ترینشان به فرائض و میراث زید بن ثابت است». در این حدیث ذکری از علی نشده است و حدیثی هم که نام علی در آن برده شده است علی رغم ضعفش در آن بیان شده است که معاذ بن جبل به حلال و حرام و زید بن ثابت به فرائض عالم‌تر است. در صورتی که هم این حدیث را صحیح بدانیم کسی که نسبت به حلال و حرام عالم‌تر است علمش به نسبت کسی که نسبت به قضاوت عالم‌تر است وسیع‌تر می‌باشد. چون چیزی که به قضاوت ارتباط دارد بر طرف نمودن اختلافات و دشمنیهاست مربوط به ظاهر است و ممکن است باطن آن خلاف آن چیزی باشد که در ظاهر خود را می‌نمایاند چنانکه رسول الله ﷺ می‌فرماید: «إِنَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ وَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ الْحَنَ مِحْجَتِهِ مِنْ بَعْضٍ وَإِنَّمَا أَقْضِي بِنَحْوِ مَا أَسْمَعُ فَمَنْ قَضَيْتُ لَهُ مِنْ حَقِّ أَخِيهِ شَيْئًا فَلَا يَأْخُذْهُ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ!». «شما برای رفع اختلاف دعوایتان را پیش من می‌آورید و چه بسا بعضی از شما در بیان و سخنوری بر دیگری فایق آید و من بر اساس آنچه که می‌شنوم قضاوت خواهم کرد. هرکس که در قضاوت حق برادرش را به او دادم آن را دریافت نکند چون من قطعه‌ای از آتش جهنم را برایش قرار داده‌ام». رهبر و سید قاضیان اعلام می‌دارد که قضاوتش حرام را حلال نمی‌نماید بلکه بر مسلمان حرام است که با توجه به قضاوتش که در آن حق دیگری به او داده شده مال کسی را دریافت نماید. و دانستن حلال و حرام شامل ظاهر و باطن امور است بنابراین کسی که به آن عالم باشد نسبت به دین آگاه‌تر است.

و همچنین قضاوت دو نوع است:

در نوع اول طرفین دعوا هر دو منکر آن می‌باشند چنانکه یکی مدعی امری باشد و دیگری آن را انکار نماید که در آن بر اساس دلایل و شواهد حکم می‌شود.

در نوع دوم طرفین دعوا منکر اصل مسئله نیستند بلکه در اینکه چه کسی مستحق آن می‌باشد با همدیگر درگیرند چنانکه دو نفر در تقسیم ارث یا در اینکه زوجین هر کدام چه حقی بر همدیگر دارند یا دو شریک با همدیگر اختلاف دارند.

این قسمت یکی از قسمت‌های مربوط به حلال و حرام است لذا هرگاه کسی از طرفین به فتوایش راضی باشند جهت رفع دعوا فتوا دهد برایشان کافی است دیگر احتیاج به کسی که در بینشان حکم کند ندارند، تنها در موردی که مسئله را انکار می‌نمایند احتیاج به حاکم خواهند داشت و در چنین مواردی هم اکثراً با ظلم و فجور همراه است و گاهی نیز مسبب آن فراموشی است. ولی هر فردی اعم از نیک و بد به حلال و حرام احتیاج دارند ولی تنها تعداد کمی از نیکان احتیاج به قضاوت خواهند داشت.

به همین خاطر هنگامی که ابوبکر رضی الله عنه عمر رضی الله عنه را مأمور قضاوت در بین مردم نمود یکسال منتظر ماند ولی دو نفر در مورد یک مسئله به او مراجعه نکردند و اگر مجموع قضاوتهایی از این نوع را که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم انجام داده شمارش نمایم به دو مورد نمی‌رسیم در حالیکه مسئله در مورد حلال و حرام که قوام دین است و خاص و عام به آن احتیاج دارند اینگونه نیست.

این حدیث «أَعْلَمَهُمْ بِالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بَنِي جَبَلٍ» به اتفاق علما نسبت به «أَقْضَاكُمْ عَلِيٌّ» در صورتی که بخواهند به آن استناد نمایند به صحت نزدیک‌تر است و حال که از لحاظ سند و دلالت نمودن اینگونه است معلوم می‌شود کسی که با توجه به این سند به عالم‌تر بودن علی بر معاذ رأی دهد جاهل است تا برسد به اینکه با عالم‌تر بودنش نسبت به ابوبکر و عمر که از معاذ عالم‌ترند رأی دهد، علی

رغم اینکه حدیثی که در آن از معاذ و زید نام برده شده را بعضی ضعیف و بعضی حسن می‌دانند ولی حدیثی که نام علی در آن برده شده ضعیف است.

اما در مورد حدیث: «أنا مدینة العلم» باید گفت که: حدیثی واهی و ضعیف است به همین دلیل هر چند که ترمذی آن را روایت کرده است آن از جمله احادیث موضوع و تکذیب شده به حساب آورده‌اند، لذا ابن جوزی آن را در موضوعات ذکر کرده و بیان داشته است که این حدیث از جمیع طرق آن موضوع و ساختگی است.

و کذب و دروغ بودن آن به وسیله متن آن نیز معلوم می‌گردد لذا احتیاج به بررسی اسناد ندارد، چون اگر رسول الله ﷺ شهر علم باشد در آن صورت برای این شهر جز دروازه‌ای نخواهد بود در حالیکه درست نیست که پیام آور رسول خدا و کسی که پیام او را به امت می‌رساند یک نفر باشد، بلکه واجب است مبلغ و رساننده خبر از او اهل تواتر باشند کسانی که به واسطه خبر آنها برای غائب علم حاصل می‌گردد. که روایت واحد به وسیله قرائن مفید علم است. و این قرائن و شواهد یا منتفی است یا از بیشتر مردم مخفی می‌ماند و یا اینکه بیشتر مردم علم به قرآن و سنت متواتر برایشان حاصل نمی‌گردد، در حالیکه به وسیله نقل متواتر برای خاص و عام علم حاصل می‌گردد.

این حدیث را یک فرد زندیق یا جاهل که به گمانش خواسته مدحی بنماید ساخته شده و به دروغ نسبت داده است یا این را ساخته‌اند تا به وسیله آن علوم دینی را زیر سؤال ببرند چون تنها یک اصحاب آن را ابلاغ کرده باشد همینگونه خواهد بود.

و بصورت متواتر نیز خلاف این موضوع ثابت است چون در تمام شهرهای مسلمین از غیر علی و به وسیله باقی اصحاب علوم دین ابلاغ شده است، چنانکه مسئله در مورد اهل مکه و مدینه واضح است و اهل شام و بصره نیز همینگونه‌اند چون آنها از علی جز چیزهای اندکی را دریافت نداشته‌اند چنانکه بیشترین جای که علم از طریق علی علیه السلام بیان گردیده است کوفه می‌باشد ولی با این حال قبل از ولایت

عثمان رضی الله عنه مردم آنجا قرآن و سنت را فرا گرفته بودند که به نسبت ولایت و حکومت علی متقدم است.

فقیه‌ترین و عالم‌ترین مردم مدینه علم را در زمان عمر آموختند و قبل از آن احدی از آنها از علی چیزی را نیاموخته مگر کسانی که به هنگام بودن علی در یمن از او آموخته باشند آنگونه که در چنان اوضاعی از معاذ بن جبل نیز آموخته‌اند چون مقام معاذ بن جبل و تعلیماتش در یمن بیشتر از مقام و تعلیم علی بوده است، به همین سبب مردم یمن از معاذ بیشتر از علی روایت کرده‌اند و شریح و دیگر بزرگان تابعین فقه را از معاذ آموخته‌اند. و هنگامی که علی وارد کوفه گردید شریح قبل از او عهده دار مقام قضاوت شده بود و علی در زمان خلافت خویش شریح و عبیده سلمانی را عهده دار مقام قضاوت نمود که هر دو از غیر او فقه را آموخته بودند و حال که علوم اسلام قبل از اینکه علی به کوفه رود در سرزمینهای اسلامی چون حجاز، شام، یمن، عراق، خراسان، مصر و مغرب منتشر شده و علمی هم که در کوفه منتشر گشته بود غیر از او آن را در کوفه انتشار داده بودند و چیزی از مسائل علمی به صورت خاص به نسبت باقی اصحاب به علی اختصاص نداشت و تبلیغ عمومی هم که به واسطه ولایت و حکومت برایش حاصل گردید بیشتر از آن برای ابوبکر و عمر و عثمان حاصل شد و به صورت خاص نیز ابن عباس بیشتر از او فتوا داده است، ابوهریره بیشتر از او روایت نموده است در حالیکه علی رضی الله عنه از هر دو نفر یاد شده عالم‌تر است همانگونه که ابوبکر و عمر و عثمان نیز از آنها عالم‌تر می‌باشند و همچنین خلفای راشدین اقدام به تبلیغ عمومی اسلام کرده‌اند چیزی که مردم به آن بیشتر از بعضی از علوم خاص احتیاج دارند که بعضی رساننده آن بوده‌اند.

اما آنچه که بعضی از دروغ‌گویان و جاهلان در مورد اینکه علی به صورت خصوصی دارای علم بخصوصی بوده است همه آنها باطل می‌باشند. در صحیح ثابت است که به او گفته شد: آیا از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم چیزی پیش خود دارید؟ جواب

داد: «لَا وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ إِلَّا فَهُمْ يُؤْتِيهِ اللَّهُ عَمَلِكُمْ رِجَالًا فِي الْقُرْآنِ وَمَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ وَكَانَ فِيهَا عَقُولَ الدِّيَاتِ (أي: أسنان الإبل التي تجب فيه الدية) وَفِيهَا فِكَكُ الْأَسِيرِ وَفِيهَا: لَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ» «خیر قسم به کسی که دانه فلق و انسان را آفرید جز فهمی که خداوند در مورد کتابش به بنده ای بدهد و جز آنچه که در این صحیفه موجود است و در آن نیز مسائلی مربوط به دیات و آزادی اسرا موجود است و اینکه مسلمان به خاطر کافر کشته نمی شود». و در لفظی آمده است: «هل عهد إليكم رسول الله ﷺ شيئاً لم يعهده إلى الناس؟» «آیا رسول الله ﷺ چیزی را با شما در میان نهاده که با دیگران در میان نهاده باشد؟» پس آن را نفی می کند. و آنچه را که بعضی از جاهلان می گویند و آن اینکه هنگام غسل میت رسول الله ﷺ علی از آن آب غسل، علم اولین و آخرین را وارث شده است، از جمله زشت ترین دروغگوئی هاست. چون خوردن آب غسل مشروع نیست و علی نیز چیزی را ننوشیده است و در صورتی که این مسئله باعث علم باشد در آن کار دیگران نیز با او شریک بوده اند و هیچکدام از افرادی عالم این مسائل را روایت نکرده اند و ذکر مسائلی چون: اینکه او بواسطه دانستن علم باطن از ابوبکر و عمر و دیگران ممتاز بوده است چنین مسائلی از جمله مقالات باطنیهای ملحد و امثالهم می باشد کسانی که کافر می باشند. و حتی دارای آن چنان مسائل کفری هستند که یهود و نصاری فاقد آن می باشند، چنانکه به الوهیت و نبوتش معتقد شدند و اینکه او از رسول الله ﷺ عالم تر است و اینکه در امورات باطن معلم پیامبر ﷺ بوده است و امثال این گفته ها، که اهل غلو و افراط در کفر و الحاد آن را بر زبان می رانند. والله سبحانه وتعالى أعلم.

افضل اصحاب چه کسانی هستند؟

شیخ ابو محمد بن عبدالله بن ابو زید در آخر کتاب عقیده‌اش بیان داشته که بهترین زمان و دوران مربوط به کسانی است که رسول الله ﷺ را دیده و به او ایمان آورده‌اند سپس کسانی هستند که بعد از آنها آمده‌اند. برترین اصحاب خلفای راشدین هدایت یافته ابوبکر و عمر و عثمان و علی بوده‌اند. حال سؤال این است که دلیل فضیلت و برتری ابوبکر بر عمر، عمر بر عثمان و عثمان بر علی چیست؟ و هنگامی که این مسئله معلوم شد آیا عقوبت کسی که مفضول را بر فاضل برتری دهد واجب است؟ از شما می‌خواهیم بصورت مفصل این مسئله را برایمان بیان دارید. ان شاء الله نزد خدوند مأجور خواهید بود.

شیخ الإسلام اینگونه جواب می‌دهد:

الحمد لله رب العالمین. تفضیل ابوبکر بر عمر، سپس عمر بر عثمان و علی بین امامان مسلمین که به امامت در علم و دین مشهورند اعم از اصحاب و تابعین و تابع تابعین مورد اتفاق است. این امر مذهب مالک و اهل مدینه و لیث بن سعد، حماد بن زید و حماد بن سلمه و امثال آنها از اهل عراق و همچنین مذهب شافعی و احمد و اسحاق و ابو عبید و باقی ائمه مسلمین که در میان امت اعتبار و مقام علمی و دینی دارند می‌باشد. و امام مالک اجماع اهل مدینه را در این مورد نقل می‌کند و می‌گوید: از افرادی که مورد اقتدا هستند کسی را نیافتم که در تفضیل ابوبکر و عمر تردید داشته باشد این امر از امیر المؤمنین علی بن ابی طالب رضی الله عنه نیز مشهود است.

در صحیح بخاری از محمد بن حنیفه روایت است که گفت: به پدرم گفتم: پدر عزیزم بهترین مردم بعد از رسول الله ﷺ چه کسی می‌باشد؟ فرمود: فرزندم مگر نمی‌دانی؟ گفتم: خیر. جواب داد: ابوبکر. گفتم بعد از او چه کسی می‌باشد؟ فرمود: عمر.

این امر از علی بن ابی طالب از هشتاد طریق روایت کرده‌اند که بر منبر کوفه قرار گرفته و می‌گفت: هرگاه در مورد نفری به من خبر دهند که مرا بر ابوبکر و عمر تفصیل داده حد افترا را بر او جاری می‌کنم. پس هرگاه کسی او را بر ابوبکر و عمر برتری می‌داد به مقتضای سخنش هشتاد شلاق بر او جاری می‌کرد. سفیان می‌گفت: هرکس علی را بر ابوبکر و عمر تفصیل دهد شأن و مقام مهاجرین را پایین آورده است. فکر نمی‌کنم با چنین اوضاعی عملی از او به سوی خداوند بالا رود. این تفصیل را ترمذی و دیگران از پیامبر ﷺ روایت کرده‌اند: «يَا عَلِيُّ هَذَا سَيِّدَا كَهُولِ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْأَوْلِيِّنَ وَالْآخِرِينَ إِلَّا التَّيِّبِينَ وَالْمُرْسَلِينَ» «ای علی این دو نفر سید و رهبر مردانی از اهل بهشت هستند که در سن پیری مرده‌اند از اول تا به آخر مگر کسانی که نبی و یا رسول پروردگار بوده‌اند». در صحیحین و کتاب‌های صحیح دیگر از ابو سعید و ابن عباس و جندب بن عبدالله و ابن زبیر رضی الله عنهم روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «لَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا وَلَكِنْ صَاحِبُكُمْ خَلِيلُ اللَّهِ» «اگر خلیلی از میان اهل زمین برمی‌گرفتم ابوبکر را خلیل خویش قرار می‌دادم اما رفیق شما خلیل خداوند است». در صحیح روایت است رسول الله ﷺ در حالیکه بر منبر قرار داشت فرمود: «إِنَّ أَمَّنَ النَّاسِ عَلِيٌّ فِي صُحْبَتِهِ وَذَاتِ يَدِهِ أَبُو بَكْرٍ لَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا وَلَكِنْ صَاحِبُكُمْ خَلِيلُ اللَّهِ أَلَا لَا يَبْقَيْنَ فِي الْمَسْجِدِ حَوْخَةً إِلَّا حَوْخَةُ أَبِي بَكْرٍ» «همانا ابوبکر شخصی است که

با دوستی و نصرت و مال و ثروتش بیشترین منت بر من نهاده است در صورتی که از اهل زمین خلیلی از اهل زمین بر می‌گرفتم ابوبکر را خلیل خویش قرار می‌дам، آگاه باشید همه درهای رو به مسجد جز دروازه خانه ابوبکر بسته شود». این حدیث صراحت دارد به اینکه از میان انسانها هیچ فردی استحقاق خلیل بودن را برای رسول الله ﷺ ندارد و در صورتی که فردی استحقاق این را داشته باشد آن ابوبکر صدیق خواهد بود و این می‌رساند که نزد رسول خدا کسی از او افضلتر و محبوبتر نیست و همچنین از عمر بن عاص رضی الله عنه در صحیح روایت است که به رسول خدا ﷺ گفت: محبوبترین مردم پیش تو چه کسی است؟ فرمود: عائشه. آنگاه سؤال را ادامه داد و گفت: از مردان چه کسی؟ فرمود: پدرش.

و همچنین در صحیح موجود است که رسول الله ﷺ به عائشه رضی الله عنها فرمود: «ادعی لی أباک وأخاک، حتی أکتب لأبی بکر کتابًا لا یختلف علیه الناس من بعدی، ثم قال: یأبی الله والمؤمنون إلا أبابکر» «پدر و برادرت را پیشم بیاور. تا برای ابوبکر چیزی بنویسم تا بعد از من در موردش دچار اختلاف نگردند. آنگاه فرمود: خداوند و مؤمنان جز به ابوبکر راضی نمی‌شوند». و همچنین در صحیح روایت است که زنی به رسول الله ﷺ گفت: ای رسول خدا به من خبر بده اگر آمدم و ترا نیافتم (مقصود مرگ است) به چه کسی رجوع نمایم؟ فرمود: «فأتی أبابکر» «پیش ابوبکر برو». و در سنن آمده که فرمود: «أفتدوا باللذین من بعدی أبی بکرٍ وَعُمَرَ» «بعد از من به ابوبکر و عمر اقتدا نمایید». و در صحیح روایت است که رسول الله ﷺ هنگامی که در سفر بود فرمود: «إن یطع القوم أبابکرٍ وَعُمَرَ یرشدوا» «اگر قومی از ابوبکر و عمر اطاعت نمایند هدایت می‌یابند». و در سنن روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «رأیت کأنی وضعت فی کفة والأمة فی کفة، فرجحت بالأمة، ثم وضع أبو بکر فی کفة والأمة فی کفة، فرجحت بالأمة» «دیدم گویی که من را در یک کفه و امت را در کفه دیگر گذاشتم و کفه امت سبک‌تر بود. سپس ابوبکر را در کفه دیگر و امت را در کفه دیگر گذاشتم و کفه امت سبک‌تر بود».

أبو بکر، ثم وضع عمر في كفة والأمة في كفة، فرجع عمر» «دیدم که مرا در یک کفه و امت را در کفه دیگرش نهادند بر امت ترجیح یافتم آنگاه ابوبکر را در کفه‌ای و امت را در کفه دیگر گذاشتند و ابوبکر برتری یافت سپس عمر در کفه‌ای و امت در کفه دیگر گذاشته شد و عمر برتری یافت». و در صحیح موجود است که ابوبکر و عمر در بینشان بحثی پیش آمد، ابوبکر از عمر عذرخواهی کرد ولی ایشان عذر او را نپذیرفت آنگاه ابوبکر به نزد پیامبر ﷺ آمد و جریان را بازگو نمود، فرمود: «اجلس يا أبا بکر، يغفر الله لك» «بشین ای ابوبکر خداوند ترا می‌بخشد». عمر از کار خویش پشیمان شد به منزل ابوبکر رفت او را نیافت سپس به نزد پیامبر ﷺ آمد ولی پیامبر ناراحت و خشمگین بود، گفت: «إِنَّ اللَّهَ بَعَثَنِي إِلَيْكُمْ فَقُلْتُمْ كَذَبْتَ وَقَالَ أَبُو بَكْرٍ صَدَقْتَ وَوَأَسَانِي بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَهَلْ أَنْتُمْ تَارِكُوا لِي صَاحِبِي مَرَّتَيْنِ فَمَا أُؤْذِي بَعْدَهَا»^۱. «خداوند مرا به سوی شما مبعوث داشت در حالیکه مرا تکذیب کردید و گفتید: دروغ می‌گویند اما ابوبکر گفت: راست گفتمی. و با جان و مال مرا حمایت کرد. آیا شما دوست مرا رها می‌کنید؟ آیا شما دوست مرا رها می‌کنید؟ بعد از این (با سخن بدگفتن در مورد ایشان) مرا آزار ندهید». بصورت متواتر در صحیح و سنن آمده است که رسول الله ﷺ هنگامی که مریض شد فرمود: «مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ مَرَّتَيْنِ، أَوْ ثَلَاثًا حَتَّى يَقَالَ: إِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ»^۲. «ابوبکر را دستور بدهید برای مردم نماز بخواند و این سخن را دو یا سه بار تکرار نمود تا اینکه فرمود: شما مثل همراهان یوسف هستید به ابوبکر دستور دهید که نماز را با مردم انجام دهد». و این تخصیص دادن و تکرار و تأکید نمودن در تقدیم ابوبکر بر بقیه اصحاب علی رغم حضور عمر و عثمان و علی

۱- رواه البخاری.

۲- رواه البخاری و مسلم.

و دیگران بیانگر مقدم بودنش نزد رسول الله ﷺ به نسبت بقیه است. و در صحیح موجود است هنگامی که عمر را جهت مراسم تغسیل و تکفین گذاشته بودند علی پسر ابی طالب در میان ازدحام جمعیت خود را به جنازه رساند و آنگاه گفت: من امیدوارم که خداوند متعال ترا با دو رفیق قرار دهد، من بسیار از رسول خدا می شنیدم که می گفت: «جِئْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَدَخَلْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَخَرَجْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ»^۱. «همراه ابوبکر و عمر آمدم، با ابوبکر و عمر داخل شدم، با ابوبکر و عمر بیرون رفتم». و این بیانگر ملازم بودن این دو نفر با رسول خدا در ورود و خروج و رفتن است. به همین سبب مالک به هارون الرشید هنگامی که از منزلت ابوبکر و عمر در نزد پیامبر جویا شد گفت: «منزلتها منه فی حیاته کمزلتها منه بعد مماته» «مکان و منزلت آنها نزد رسول الله ﷺ در زمان حیاتش به مانند منزلت و مقامشان نزد او بعد از مرگش بود». آنگاه هارون به مالک گفت: مرا شفا دادی ای مالک، و این بیانگر این است که آنها در میان اصحاب به نسبت رسول خدا اختصاص خاص داشته اند و همراهیشان در کارهای آشکار و نهان با رسول خدا از جمله چیزهایی است که هر فرد عالم به احوال و اقوال و افعال رسول الله ﷺ و سیرت و روشش با اصحاب آن را می داند، و به همین خاطر هیچیک از کسانی که عالم به سیرت و اخلاقش هستند در این امر نزاع و اختلاف ننموده اند و تنها و تنها کسانی این امر را نفی می کنند یا در آن توقف می نمایند که به حقیقت امر رسول الله ﷺ آگاه نیستند هر چند در میانشان افرادی باشند که از کلام و فقه و حساب بهره ای هم داشته باشند یا اینکه گاهاً احادیث جعلی و دروغ را که با این امورات معلوم در تناقض می باشد را شنیده اند و دچار توقف و یا ترجیح دادن غیر ابوبکر شده اند.

این مسئله همچون بسیاری از مسائل معلوم و شناخته شده نزد اهل علم به سنت رسول الله ﷺ می باشد گرچه دیگران در آنها شک نمایند یا آن را نفی کنند مانند احادیث متواتر نزد اهل علم در مورد شفاعت و حوض رسول الله ﷺ و خارج شدن صاحبان گناهان کبیره از آتش و همچنین احادیث متواتر در مورد صفات و قدر و علو پروردگار و دیدنش و دیگر اصولی که در موردش صاحبان علم به نسبت رسول الله ﷺ متفق هستند هر چند آن را دیگران نمی دانند همانگونه که حکم به شفعه و سوگند دادن مدعی علیه و رجم کردن زنانی محصن و نصاب را در مورد دزدی معتبر دانستن و امثال این احکام را که نزد خواص اهل علم متواتر است، و صاحبان بدعت با آنها مخالفت می نمایند به همین مناسبت ائمه اسلام بر اهل بدعت دانستن کسانی که با این اصول مخالفند اتفاق دارند بر خلاف کسی که در مسائل اجتهادی که به درجه تواتر در سنن نرسیده است با آن مخالفت نماید چنانکه در مورد اینکه آیا بر اساس یک شاهد و سوگند حکم شود و در مسائل دیگری چون قسامه و قرعه و مسائلی از این قبیل اختلاف نموده اند.

اما در مورد عثمان و علی مسئله اینگونه نیست بلکه در آن نزاع و اختلاف موجود است. سفیان ثوری و جمعی از اهل کوفه علی را بر عثمان ترجیح داده اند، سپس سفیان و دیگران از آن برگشته اند. بعضی از اهل مدینه در مورد عثمان و علی توقف نموده و این مسئله یکی از دو روایت موجود از مالک می باشد که در روایت دیگر قول به تقدیم عثمان بر علی نموده است همانگونه مذهب بقیه ائمه چون شافعی و ابو حنیفه و اصحابش و احمد بن حنبل و اصحاب او و امامان دیگر غیر از اینها نیز همین می باشد. تا جاییکه در مورد اینکه آیا معتقد به تفضیل علی بر عثمان را اهل بدعت بدانیم یا نه با همدیگر اختلاف کرده اند، که هر دو نظر آن از احمد روایت شده است و ایوب سختیانی و احمد بن حنبل و دارقطنی گفته اند که: هرکس علی را بر عثمان ترجیح دهد از منزلت و مقام مهاجرین و انصار کاسته است. و همین ایوب

امام اهل سنت و امام اهل بصره است. مالک در موطأ از او روایت کرده در حالیکه از اهل عراق روایت ننموده است. نقل است که از مالک در مورد روایت کردنش از او سؤال شد جواب داد: من از هیچ فردی روایت نکرده‌ام مگر اینکه ایوب بر او افضل باشد. ابوحنیفه یک بار او را به یاد آورد و گفت: من در حالی ایوب را دیدم که بر نشیمنگاهش در مسجد رسول الله ﷺ نشسته بود و هرگاه او را به یاد می‌آورم پوست بدنم به حرکت در می‌آید.

دلیل بر فضیلت عثمان روایتی است که از ابن عمر رضی الله عنهما در صحیحین آمده که فرمود: ما در زمان رسول الله ﷺ در مورد فضیلت افراد بحث می‌کردیم. در اول ابوبکر و سپس عمر و بعد از وی عثمان را بیان می‌داشتیم. و در بعضی از طرق آمده است که این کار ما به رسول الله ﷺ نیز ابلاغ شد ولی ایشان آن را انکار ننمود.

و همچنین با نقل صحیح در صحیح بخاری و غیر بخاری ثابت است آن هنگام که امیر المؤمنین شورای را برای انتخاب خلیفه بعد از خود برگزید اعضای آن شش نفر بودند. از عثمان، علی، طلحه، زبیر، سعد و عبدالرحمن بن عوف تشکیل شد، و سعید بن زید را که یکی از افراد دهانه‌ای که به آنها مژده بهشت داده شده بود را داخل در آن شورای نکرد. ایشان از قبیله بنی عدی (قبیله عمر) بود و در مورد پسرش عبدالله گفت: عبدالله با شما حضور خواهد داشت ولی در امر حق انتخاب کردن و یا شدن را ندارد و وصیت نمود بعد از مرگش تا زمانی که شورا بر انتخاب یک نفر اتفاق خواهند کرد امامت نماز را در دست خواهد داشت. هنگامی که عمر دار فانی را وداع گفت اعضای شورا نزد منبر اجتماع نمودند. طلحه اظهار داشت: در این امر برای من چیزی نخواهد بود اینکار برازندۀ عثمان است. زبیر هم گفت: من هم چیزی را نمی‌خواهم و لایق به آن علی است و سعد نیز ابراز داشت برای من نیز در این کار علاقه‌ای نیست بلکه آن را به عبدالرحمن بن عوف می‌سپارم با این کار سه نفر از دور خارج شدند و سه نفر باقی ماندند. لذا با همدیگر اجتماع نمودند. عبدالرحمن بن عوف گفت: یکی از ما خارج

شود و یکی هم سرپرستی را به عهده بگیرد. عثمان و علی سکوت کردند. عبدالرحمن بن عوف گفت: من خارج شدم. روایت است که گفت: «علیه عهد الله و میثاقه أن یولی أفضلهما» «عهد و پیمان خدا بر او باشد که افضل آنها را انتخاب کند». بعد از آن عبدالرحمن بن عوف سه شبانه روز با مهاجرین و انصار و تابعین و مادران مؤمنان و امیران شهرها و نواحی (چون همه آنها در مدینه بودند و همراه عمر حج کرده و شاهد مرگش بودند) مشورت نمود. سرانجام عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنه گفت: من سه شبانه روز خواب به چشمانم نرفته است در روز آخر به عثمان رضی الله عنه گفت: در صورتی که سرپرستی را به تو بسپارم عهد و پیمان خداوند بر تو است که عادلانه رفتار کنی و در صورت انتخاب علی باید سخنش را شنیده و دستورش را اطاعت نمایی. گفت: بلی درست است. آنگاه همین امر را با علی در میان گذاشت که عهد و پیمان خداوند بر تو خواهد بود اگر تو را برگزینم به عدل رفتار و در صورت انتخاب عثمان دستورش را شنیده و اطاعتش کن. گفت: آری درست است. سپس گفت: من مردم را دیده و با آنها مشورت نموده‌ام حاضر به گذشت و عدول از عثمان نیستمند بلافاصله بعد از آن علی و عبدالرحمن و بقیه مسلمانان به رضایت و اختیار بدون اینکه عطا و بخشش موجب رغبتشان باشد و یا ترس موجب پیمانش باشد بیعت کردند. این کار اجماع مسلمانان در آن هنگام بر تقدم عثمان بر علی است به همین سبب ایوب و احمد بن حنبل و دارقطنی گفته‌اند: هرکس علی را بر عثمان مقدم بدارد از منزلت و شأن مهاجرین و انصار کاسته است و در صورتی عثمان شایستگی تقدم را نداشته و آنها او را مقدم داشته باشند از دو حال خارج نیست یا اینکه به فضل و بزرگواریش جاهلند و یا اینکه به واسطه تقدم مفضول بدون هیچ ترجیح دینی ظلم کرده‌اند و هرکس آنها را به جهل یا ظلم منتسب نماید به تحقیق که از شأن و مقامشان کاسته است.

اگر اهل ظن و گمان اظهار دارند که عثمان را به خاطر بخل و حسادت که در دل بعضیها نسبت به علی موجود بود مقدم داشتند دارندگان بغض و حسادت درونی

صاحب قدرت و شوکت بودند و امثال این گفته‌ها را که اهل هوی ابراز می‌دارند به تحقیق با این سخنان آنها را عاجز از قیام به حق دانسته و اهل باطل را حاکم و مسلط بر اهل حق پنداشته‌اند. این در حالی است که مسلمانان در آن هنگام در قدرتمندترین حالات ممکن بودند، هنگامی که عمر وفات یافت اسلام در چنان قوت و عزت و ظهور و اجتماع و ائتلافی بود که هرگز آن را به خود ندید و عمر اهل ایمان را عزت بخشید و صاحبان کفر و نفاق را ذلیل و خوار نمود و کسی که کمترین شناخت را نسبت به آن هنگام داشته باشد این امر بر او پوشیده نخواهد ماند.

آری در چنین حالی اگر کسی آنها را به جهل و یا ظلم و ناتوان از قیام نمودن به حق قلمداد نماید شأن و منزلت آنها را کاسته و بهترین امتی را که خداوند به خویشان شهادت داده بر خلاف واقع تصور می‌کند و این امر جزو اصول مذهب رافضه است کسی که بنای رافضی را بنا نهاد یک یهودی بود که منافقانه اسلام را اظهار نمود و برای جاهلان دسیسه‌ها چید و با آن اصل ایمان را نشانه رفت به همین مناسبت رفض بزرگترین دروازه نفاق و الحاد می‌باشد. اول یک فرد را وادار به توقف نموده سپس از او یک مفضله می‌سازند که به فضیلت علی معتقد است آنگاه او را تبدیل به یک فحاش می‌کنند و سرانجام از او اهل غلو و افراط و در نهایت منکر و اهل تعطیل می‌شود به همین خاطر رهبران زناده از اسماعیلیه و نصیریه و انواعشان اعم از قرامطه و باطنیه و درزیه و امثال اینها از انواع طوایف زندیق و نفاق به آنها ملحق می‌شوند.

چون ایراد گرفتن و جریحه دار کردن بهترین دورانها (کسانی که مصاحب و همدم رسول خدا بوده‌اند) ایراد گرفتن از رسول خدا ﷺ است چنانکه مالک و دیگران از ائمه مسلمین بیان داشته‌اند. اصحاب رسول الله ﷺ را مورد طعن و ایراد قرار می‌دهند تا کسانی بگویند: مردی نادرست دارای همراهان و اصحاب بدکار است و اگر صالح می‌بود یارانی از صالحان می‌داشت!!!

و همچنین اینان همان کسانی هستند که قرآن و اسلام و شریعت پیامبر ﷺ را نقل کرده‌اند و همان کسانی هستند که فضایل علی و دیگران را اظهار داشته‌اند؛ طعنه زدن به آنها باعث خواهد شد که به آنچه برایمان نقل کرده‌اند اعتماد نداشته باشیم و در این هنگام نه برای علی و نه برای هیچ فرد دیگری فضیلتی ثابت نخواهد شد. رافضه جاهل و فاقد عقل و نقل و دین و دنیای که در آن منصور گردند می‌باشند چون اگر یک ناصبی کسی که علی را مبعوض می‌دارد و به فسق و کفر او معتقد است (چون خوارج و کسان دیگر) از آنها بخواد که ایمان و فضل علی را برایمان ثابت کند قادر به این کار نخواهد شد بلکه مغلوب خوارج خواهند گردید چون فضایل علی را اصحاب نقل نموده‌اند، همان کسانی که مورد طعن و ایراد روافضند لذا فضیلت معلوم و آشکاری بصورت تعیین برایش ثابت نخواهد شد. وقتی که آنها در مورد بعضی از خلفاء اظهار می‌دارند که هدفشان ریاست بود و به خاطر آن جنگیدند و نسبت به آنها افترا می‌بندند، طعن و ایراد خوارج در مورد علی به همان صورت و بیشتر از آن به نسبت کسی که دیگران بدون جنگ و قتال از او اطاعت کردند درست‌تر جلوه می‌یابد، اما رافضه جاهلند و نمی‌دانند و پیرو زنادقه می‌باشند. قرآن در جاهای زیادی از اصحاب به نیکی یاد می‌کند، چنانکه می‌فرماید:

﴿وَالسَّيِّقُونَ الْأَوْلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾ [التوبة: ۱۰۰]. «پیشی گیرندگان آغازین از مهاجر و انصار و کسانی که به نحو احسن از آنها پیروی کردند خداوند از آنها راضی و آنها نیز از پروردگار خویش راضی هستند». و می‌فرماید: ﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتَّلَ أَوْلِيكَ أَعْظَمَ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَتَّلُوا وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحُسْنَى﴾ [الحديد: ۱۰]. «کسانی که قبل از فتح انفاق کرده و جنگیدند با کسانی که بعد از فتح ایمان آورده و با جان و مال جهاد کردند مساوی نیستند و به درجات

از آنها جلوترند و همگی را پروردگار وعده نیکو داده است». و می‌فرماید: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرْتَهُمُ رُكْعًا سَجْدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْئَهُ فَكَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ﴾ [الفتح: ۲۹]. «محمد پیامبر خداست و کسانی که با او هستند بر کافران سختگیر و با همدیگر مهربانند. آنان را در رکوع و سجود می‌بینی. فضل و خشنودی پروردگار را خواستارند. علامت آنان بر اثر سجود در چهره‌هایشان است این صفت ایشان است که در تورات و مثل آنها در انجیل چون کشتی است که جوانه خود را برآورد و آن را مایه دهد تا سبتر شود و بر ساقه‌های خود بایستند و دهقانان را به شگفت آورد تا از آنان کافران را به خشم در اندازد». و می‌فرماید: ﴿لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا﴾ ﴿۱۸﴾ [الفتح: ۱۸]. «به راستی خداوند هنگامی که مؤمنان زیر آن درخت با تو بیعت کردند از آنان خشنود شد، و آنچه در دل‌هایشان بود باز شناخت و بر آنان آرامش فرو فرستاد و پیروزی نزدیکی به آنها پاداش داد».

و در صحیح مسلم از رسول الله ﷺ ثابت است که فرمود: «لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ» «آنهايي که زیر درخت با رسول الله ﷺ بیعت کردند هیچ‌کدامشان وارد آتش نمی‌گردند». و در صحیحین از طریق ابوسعید روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنْفَقَ أَحَدُكُمْ مِثْلَ أَحَدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ» «به اصحاب من ناسزا مگویند قسم به کسی که جانم در دست اوست اگر یکی از شما به اندازه کوه احد طلا انفاق نماید به یک مد یا نصف انصاف آنها نمی‌رسد». و در صحیح از طریق مختلف روایت است که فرمود: «خَيْرُ الْقُرُونِ الْقَرْنُ الَّذِي بُعِثْتُ فِيهِمْ، ثُمَّ الَّذِينَ

يَلُونَهُمْ، ثم الذين يَلُونَهُمْ» «بهترین دوران زمانی است که من در آن مبعوث شده‌ام سپس کسانی که به دنبال آنها می‌آیند و سپس کسانی هم که به دنبال آنها می‌آیند». این احادیث مشهور بلکه در مورد فضایل اصحاب و ثنای آنها و برتری دادن قرنشان بر قرون بعدی متواتر می‌باشد. طعنه زدن و ایراد گرفتن بر آنها، طعنه به قرآن و سنت است و به همین دلیل مردم در مورد تکفیر رافضه سخن گفته‌اند که در جای دیگر آن را مبسوط بیان داشته ایم. والله تعالی أعلم.

تفضیل سه خلیفه اول بر علی رضی الله عنه

س: نفری به سنت متمسک است و در تفضیل سه خلیفه اولی بر علی دچار تردید است چون رسول الله صلی الله علیه و آله در مورد علی فرموده است: «أنت مني وأنا منك» «تو از من و من از تو هستم». و همچنین فرموده: «أنت مني بمنزلة هارون من موسى»^۱. «نسبت تو به من چون نسبت هارون به موسی است». و همچنین فرموده است: «لأُعْطِيَنَّ الرَّايَةَ رَجُلًا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ...»^۲. «پرچم را به دست کسی می‌دهم که خدا و رسولش را دوست دارد...» و می‌فرماید: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ»^۳. «هرکس من مولای او هستم علی نیز مولای اوست». «اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ»^۴. «بار الها کسی که او را دوست می‌دارد دوست بدار و با کسی که با او دشمنی می‌کند دشمن باش». و می‌فرماید: «أذْكُرْكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي» «شما را در مورد اهل بیتم متذکر می‌شوم». در سوره آل عمران آیه ۶۱ خداوند می‌فرماید: ﴿فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ﴾ [آل عمران: ۶۱]. «بگو بیاید تا فرزندانمان و شما نیز

۱- رواه البخاری و مسلم.

۲- رواه البخاری و مسلم.

۳- رواه الترمذی.

۴- رواه احمد.

فرزندانتان را فرا خوانیم...» و می‌فرماید: ﴿هَلْ أُنِّي عَلَى الْإِنْسَانِ حِينَ مِّنَ الدَّهْرِ﴾ [الإنسان: ۱]. «به راستی که بر انسان مدت زمانی گذشته است» و می‌فرماید: ﴿هَذَا حَصْمَانٍ أَحْتَصِمُوا فِي رَبِّهِمْ﴾ [الحج: ۱۹]. «اینها دو دشمن هستند که بر سر پروردگارشان با همدیگر می‌جنگند».

ج: در آغاز به نکته‌ای باید توجه نمود و آن اینکه: هنگامی که فضیلتی برای یک نفر اثبات می‌شود که ماندش در دیگری وجود ندارد در صورت وجود شرایط مساوی شخصی که دارنده صفت می‌باشد برتر است ولی داشتن فضائلی که دیگران نیز دارای آن هستند موجب فضیلت نمی‌باشد.

و حال که چنین است فضایل ابوبکر صدیق رضی الله عنه که به واسطه آن از دیگران متمایز است، دیگران فاقد آن می‌باشند، در حالیکه فضایل علی از جمله امورات مشترک می‌باشد که دیگران نیز واجد آن هستند، چنانکه در مورد صدیق می‌فرماید: «لَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ خَلِيلًا لَأَتَّخِذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا»^۱. «در صورتی که از اهل زمین خلیلی برمی‌گرفتم ابوبکر را یار صمیمی خویش قرار می‌دادم» و می‌فرماید: «لَا يَبْقَى فِي الْمَسْجِدِ حَوْحَةٌ إِلَّا سَدَّتْ إِلَّا حَوْحَةَ أَبِي بَكْرٍ»^۲. «همه درهای رو به مسجد را بستند تنها دروازه ابوبکر را باز گذاشتند». و می‌فرماید: «إِنَّ أَمَنَ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَ ذَاتِ يَدِهِ أَبُو بَكْرٍ»^۳. «در مورد دوستی و بخشش مال و ثروت ابوبکر بیشتر از هر کسی بر من منت دارند». اینها مجموعاً سه خصوصیتی هستند که هیچ فردی در آن با او مشترک

۱- رواه البخاری و مسلم.

۲- رواه البخاری و مسلم.

۳- رواه البخاری و مسلم.

نیست. یکی دال بر این است که رسول خدا آنگونه که نسبت به ابوبکر در جان و مال احساس امنیت داشته از کسی دیگر نداشته است. بعضی از دروغگویان خواسته‌اند با جعل حدیث، نسبتن در را برای علی هم ثابت کنند ولی موضوع یا رای مقابله با صحیح را ندارد و این امر مخصوص ابوبکر صدیق است.

در سومی اظهار می‌دارد که هیچ بشری استحقاق خلیلی را در صورت امکان جز ابوبکر نداشته است و در صورتی که دیگران از او برتر بودند نسبت به این امر شایستگی بیشتری می‌داشتند. و همچنین دستور دانش مبنی بر امامت نماز در مدت زمان مریضی برای ابوبکر از جمله خصایص و فضایل اوست، و به همین صورت سپردن امارت حاجیان در زمان حیات خویش به ابوبکر برای اینکه سنت را برپا دارد و آثار جاهلیت را محو نماید از جمله خصوصیات و ویژگی‌های اوست و همچنین فرموده‌اش در حدیث صحیح که مسلم آن را روایت می‌کند: «ادْعُ أَبَاكَ وَأَخَاكَ حَتَّىٰ أَكْتُبَ لِأَبِي بَكْرٍ كِتَابًا»^۱. به عایشه صدیقه رضی الله عنها می‌گوید: «برادر و پدر را صدا بزن تا کتابی برای ابوبکر بنویسم». و امثال این احادیث که بسیارند بیان‌کننده این امرند که در میان اصحاب فردی مساوی و در مرتبه او نبوده است.

اما اینکه در مورد علی فرموده است: «أنت مني وأنا منك» همین مسئله را در مورد دیگران نیز بیان داشته است. آن را به مسلمانان و جماعت اشعریها نیز گفته است. پروردگار متعال می‌فرماید: ﴿وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ مِّنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَّفْرُقُونَ﴾ [التوبة: ۵۶]. «به پروردگار سوگند یاد می‌کنند که از شما هستند در حالیکه از شما نیستند». رسول الله صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «مَنْ عَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّنَا» «هرکس ما را فریب دهد از ما نیست». که مقتضی آن این است هرکس

این گناهان کبیره را ترک نماید از ماست پس هر مؤمن کامل الایمان از پیامبر و پیامبر از اوست و همچنین پیامبر ﷺ در مورد دختر حمزه می‌فرماید: «أنت مني وأنا منك» و به زید می‌فرماید: «أنت أخونا ومولانا» «تو برادر و مولای ما هستی». این امر اختصاص به زید ندارد بلکه همه کسانی را که آزاد کرده است به همین صورت می‌باشند.

و همچنین این فرموده: «لَأَعْطِينَ الرَّأْيَةَ...» صحیح‌ترین حدیث روایت شده در مورد فضیلت علی رضی الله عنه می‌باشد که بعضی از دروغگویان بر آن افزوده‌اند که گویا ابوبکر و عمر در آغاز پرچم را گرفته و سپس فرار نموده‌اند. در صحیح موجود است که عمر رضی الله عنه گفت: «ما أحببت الإمارة إلا يومئذ» «من ریاست را جز در آن روز دوست نداشتم». این حدیث رد کننده موضع گیری نواصب در مورد علی می‌باشد. در مورد توصیفی که در این فرموده در مورد علی ذکر شده باید گفت: این مسئله تنها جزو خصایص او نیست بلکه هر مؤمن کامل الایمانی خدا و رسولش را دوست می‌دارد و خدا و رسولش نیز او را دوست می‌دارند چنانکه می‌فرماید: ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ [المائدة: ۵۴]. «خداوند به زودی قومی را برمی‌انگیزد که آنها را دوست می‌دارد و آنها نیز خداوند را دوست می‌دارند». حال آنکه اینها همان کسانی هستند که با امامت ابوبکر با مرتدین جنگیدند و در صحیح موجود است که از رسول خدا سؤال شد که: «أَيُّ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: عَائِشَةُ. قَالَ: فَمِنَ الرَّجَالِ؟ قَالَ: أَبُوهَا»^۱. «محبوب‌ترین مردمان پیش تو چه کسی می‌باشد؟ فرمود: عایشه. سؤال را در مورد مردان تکرار کردند: فرمود: پدرش». که این مورد جزو خصایص ابوبکر است. اما در مورد این فرموده: «أَمَا تَرْضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي

بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى». «آیا راضی نیستی که نسبت به من منزلت هارون نسبت به موسی را داشته باشی». رسول الله ﷺ این را هنگامی فرمود که قصد عزیمت به غزوه تبوک را داشت و علی را نیز در مدینه جانشین کرده بود. بعضی گفته‌اند: به خاطر اینکه ایشان را مبعوض داشته او را جانشین نموده است. رسول الله ﷺ هرگاه به جنگ می‌رفت نفری از امتش را بعد از خویش جانشین قرار می‌داد و این کار را هنگامی انجام می‌داد که تعدادی از مؤمنان نیرومند و توانا در مدینه می‌ماندند، ولی در غزوه تبوک اجازه ماندن به هیچ فردی را نداد بنابراین جز افرادی که معذور بودند یا گناهکار کسی باقی نماند. بنابراین چنین جانشینی نشانه ضعف بود لذا منافقین شروع به طعنه زدن به علی ﷺ کردند به همین خاطر رسول الله ﷺ برایش بیان می‌دارد که من تو را به خاطر اینکه پیش من دارای نقایصی هستی جانشین نکرده‌ام، چنانکه موسی هارون را جانشین خویش کرد در حالیکه او شریک رسالتش بود آیا تو به این کار راضی نیستی؟ و آشکار است که رسول الله ﷺ قبل از ایشان دیگرانی را نیز جانشین کرده بود که آنها نیز همگی چنین منزلتی را یافته بودند و اینکار از جمله خصوصیات علی نیست در صورتی که این جانشینی نشانه فضیلت بر دیگران بود ترسی بر علی نبود تا اینکه از ناراحتی گریه کند. از جمله چیزهایی که بیانگر این مسئله می‌باشد این است که، رسول الله ﷺ در سال نهم هجری ابوبکر را بر علی امیر و سرپرست قرار داده است و در اینکه علی را بر ابطال عقد و قرار دادها با مشرکین فرستاد به عنوان خصوصیت ویژه برایش محسوب نمی‌گردد چون عادت بر این منوال جریان داشت که عقد قرار داد و ابطال آن را تنها می‌بایست یکی از افراد اهل بیت انجام دهد بنابراین هر فردی از اهل بیت را امیر قرار می‌دهد معلوم می‌شود که این حدیث بر اینکه او به منزله هارون از هر جهت

می باشد دلالت نمی کند تنها شبهه‌ای که ایجاد می کند این است که بر خلافت و جانشینی ایشان دلالت نماید ولی این امر مخصوص ایشان نیست.

رسول الله ﷺ ابوبکر را به ابراهیم و عیسی، و عمر را به نوح و موسیاً هنگامی که به مسئله اسراء و معراج اشاره می کند تشبیه می نماید و این مورد به نسبت تشبیه کردن علی به هارون بزرگتر و مهمتر است که لازمه اش این نیست که ابوبکر و عمر به منزله آن پیامبران باشند بلکه تشبیه کردن چیزی به چیز دیگر به خاطر مشابَهت در بعضی موارد است که این در قرآن و سنت و کلام عرب بسیار است.

اما در مورد این فرموده: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ...». «هرکس من مولای او هستم علی نیز مولای اوست بار الها هرکس او را دوست دارد دوستش بدار». این حدیث در هیچکدام از کتابهای مصور بیان نشده است فقط ترمذی آن را در سننش آورده و آن هم تنها بخش نخستش را بیان داشته است «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ» و قسمت اضافی بر آن در حدیث وجود ندارد. از امام احمد در موردش سؤال می کنند جواب می دهد که کوفیان آن را اضافه نموده اند و بدون هیچگونه شکی، ساختگی است و دلایل آن واضح می باشد.

اول اینکه: حق غیر از رسول الله ﷺ همدم و همراه هیچ فرد دیگری نیست چون در غیر این صورت فرد مذکور می بایست چون رسول الله ﷺ در تمام اقوالش پیروی شود. در حالیکه اصحاب و حتی پیروان علی در مسائلی با او مخالفت نموده اند که نصوص هم موافق آنها بوده است چنانکه در مسئله عده زنی که حامله است و شوهرش مرده است اختلاف روی داد و قول علی صائب نبود.

ثانیاً: «اللَّهُمَّ انصر من نصره...» «پروردگارا کمک کن هرکس که او را کمک می کند» که ادامه حدیث قبلی است خلاف واقع است چنانکه کسانی همراهش در

جنگ صفین شرکت کردند و پیروز نشدند و کسانی یاریش نکردند و خوار و ذلیل نشدند، چنانکه سعد بن ابی وقاص فاتح عراق همراهش جنگید و همچنین یاران معاویه و بنی امیه که با او جنگیدند بسیاری از سرزمین‌های کفر را فتح و خداوند پیروزی را نصیب آنها نمود.

ثالثاً: گفته: «اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ...» «بار الها کسی که او را دوست می‌دارد دوست بدار و با کسی که با او دشمنی می‌کند دشمن باش». مخالف با اصل اسلام است چنانکه قرآن بیان می‌دارد مؤمنان علی رغم جنگیدن با هم و ظلم و ستمی که بر هم روا می‌دارند برادر همدیگرند.

و همچنین در مورد: «مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ» از اهل حدیث کسانی چون بخاری و دیگران از آن ایراد می‌گیرند و بعضی هم آن را حسن می‌دانند و در صورتی که رسول الله ﷺ آن را گفته باشد ولایت مخصوص به او را بیان نداشته است بلکه چیزی را که دیگران نیز متصف به آنند را اعلام نموده است و آن همان ولایتی است که همه مؤمنان به نسبت همدیگر از آن برخوردارند. نقطه مقابل موالات، معادات و دشمنی است و بدون شک مؤمنان را نسبت به غیر مؤمنان باید دوست داشت و این امر رد بر نظریه نواصب است.

و حدیث بخشیدن و صدقه دادن انگشتی در نماز توسط علی به اتفاق اهل علم دروغ و جعلی است سبب آن نیز امر واضح و ثابت شده است که در جای خویش بصورت مشروح بیان گردیده است.

اما فرموده رسول الله ﷺ در روز غدیر که فرمود: «أَدْرَكُمُ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي» «شما را در مورد اهل بیتم متذکر می‌شوم». تنها مخصوص علی نیست بلکه تمامی اهل بیت در آن مساوی هستند و دورترین مردم در عدم رعایت این سفارش و وصیت، رافضه می‌باشند چون آنها با عباس و فرزندان دشمنی و با اکثر اهل بیت مخالفت و کافران را بر علیه آنها یاری کردند.

در مورد آیه مباحله باید گفت: این هم از جمله خصوصیات خاص وی نمی‌باشد بلکه درخواست رسول الله ﷺ از علی و فاطمه و دو فرزندشان به خاطر این نبوده است که آنها افضل امت هستند بلکه سبب آن این بوده که، در میان اهل بیت جزو خواص رسول الله ﷺ می‌باشند چنانچه حدیث کساء نیز بعد از جمع کردنشان می‌فرماید: «اللَّهُمَّ هُوَ آءِ أَهْلِ بَيْتِي فَأَذْهِبْ عَنْهُمْ الرِّجْسَ وَطَهِّرْهُمْ تَطْهِيرًا»^۱. «پروردگارا اینها اهل بیت من هستند پلیدی را از آنها دور و پاکشان گردان». منظور خاصان اهل بیت می‌باشند نه منحصر کردن اهل بیت در آنها لذا آنها را صدا زده و تخصیص نموده است و در مورد «الأنفس» تعبیر به واحد نوعی نموده است چنانکه در آیه ۱۲ سوره نور می‌فرماید: ﴿ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا﴾ [النور: ۱۲]. «مؤمنان اعم از زن و مرد نسبت به خویش حسن ظن دارند». و می‌فرماید: ﴿فَأَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ﴾ [البقرة: ۵۴]. «بعضی از شما بعض دیگر را بکشد».

و اینکه می‌فرماید: «أنت مني وأنا منك» «تو از من و من از تو هستم». منظور این نیست که او جزو ذات رسول الله ﷺ است هر چند شکی نیست که ایشان از نظر منزلت و نزدیکی بزرگ‌ترین افراد است، ایشان دارای ویژگی‌هایی در ایمان و قرابت است که بقیه طایفه و اهل بیت از آن برخوردار نیستند و جریان مباحله نیز مؤید آن است، ولی این امر مانع از آن نیست که از غیر طایفه افرادی باشند که از او برترند چون جریان مباحله در بین خویشان و فامیل روی داده است.

و آیه ﴿هَذَا نِ حَصْمَانِ أَحْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ﴾ [الحج: ۱۹]. مختص به علی نیست بلکه در مورد علی، حمزه و عبیده می‌باشد و حتی می‌توان گفت که: شامل تمام کسانی است که در بدر حضور داشتند.

اما در مورد سوره انسان ﴿هَلْ أَلَمْتُ عَلَى الْإِنْسَانِ﴾ [الإنسان: ۱]. باید گفت: هرکس شأن نزولش را در مورد علی، فاطمه و دو فرزندشان بیان داشته آنرا جعل کرده و دروغ گفته است، چون این سوره مکی است و حسن و حسین نیز در مدینه متولد شده‌اند و در صورتی که هم آن را صحیح هم فرض نماییم این معنی را نمی‌رساند که هرکس مسکین و یتیم و اسیر را خوراکی دهد افضل اصحاب می‌باشد، بلکه مشترک بین تمام کسانی است که چنین کاری را انجام می‌دهند و دلالت بر استحقاق ثواب و پاداش برای انجام دهنده چنین کاری می‌نماید، گر چه اعمال دیگری چون ایمان به خدا و برپا داشتن نماز در وقتش و جهاد در راه خدا از آن برترند.

مشاجرات بین صحابه

س: آیا به سبب مشاجراتی که بین اصحاب چون علی، معاویه، طلحه، عایشه رضی الله عنها روی داده بازخواست می شوند؟

ج: به وسیله نصوص صحیح ثابت است که عثمان، علی، طلحه، زبیر و عایشه رضی الله عنهم اهل بهشتند بلکه در صحیح به ثبوت رسیده که فرمود: «لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ» «آنهايي که زیر درخت با رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بیعت کردند هیچکدامشان وارد آتش نمی گردند». ابوموسی اشعری، عمرو بن عاص، معاویه بن ابی سفیان هم از جمله اصحاب هستند و دارای فضایل و محاسن می باشند. آنچه در مورد آنها حکایت شده بیشتر آن دروغ است و آنچه هم راست باشد اگر در آن اجتهاد نموده باشند در صورت اصابت به حق دارای دو اجر و پاداش و در صورت خطا باز هم از یک پاداش بهره مند هستند و خطاهایشان نیز مشمول عفو خداوند قرار می گیرد. و اگر برایشان گناه نیز محسوب شود به طور مطلق گناه باعث داخل شدن در آتش نمی گردد مگر زمانی که اسباب دهگانه که مانع از عقوبت است در موردشان منتفی باشد که عبارتند از: توبه، طلب بخشش و استغفار، حسنات و نیکی های محو کننده گناه، مصائب و گرفتاری ها که باعث کفاره گناهند، شفاعت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم، شفاعت دیگران غیر از پیامبر، دعای مؤمنین، ثواب و صدقه و بخشش که هدیه مرده می گردد، فتنه قبر و احوال و دهشت روز قیامت.

در صحیحین از رسول الله ﷺ ثابت است که فرمود: «خَيْرُ الْقُرُونِ الْقَرْنِ الَّذِي بُعِثْتُ فِيهِمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ» «بهترین دوران زمانی است که من در آن مبعوث شده‌ام سپس کسانی که به دنبال آنها می‌آیند و سپس کسانی که به دنبال آنها می‌آیند».

بنابراین هرکس به طور یقین در مورد یکی از آنها گناهی را اظهار نماید و آن را سبب داخل شدن در آتش اعلام کند چنین فردی دروغگو و افترا کننده است چون اگر چیزی را که به آن علم ندارد گفته باشد سخنش باطل است، در حالیکه دلایل بسیاری در ابطال آن و متناقض با آن موجود است لذا هرکس در مشاجراتی که بینشان روی داده دخالت کند و حال آنکه خداوند از گمان بد به آنها و به شیوه باطل به جانبی تعصب داشتن را نهی کرده چنین فردی ظلم کننده و تجاوزگر است.

در صحیحین ثابت است که رسول الله ﷺ فرمود: «تَمْرُقٌ مَارِقَةٌ عِنْدَ فِرْقَةٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَقْتُلُهَا أَوْلَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ» «هنگامی که مسلمانان دچار اختلاف می‌شوند گروه خوارج از اسلام خارج می‌گردد و در چنین وضعی از میان دو طایفه مسلمان کسی که به حق شایسته‌تر است با آنها می‌جنگد». و همچنین در صحیح از رسول الله ﷺ ثابت است که در مورد نوه اش حسن فرمود: «إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَسَيُصَلِّحُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ» «این پسر من بزرگ و سید است و خداوند به وسیله او بین دو گروه عظیم از مسلمانان صلح ایجاد می‌کند». و در صحیحین روایت است که رسول الله ﷺ در مورد عمار فرمود: «تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَّةُ» «گروه باغی او را به قتل می‌رساند». و در قرآن هم آمده: ﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقْتُلُوا الَّتِي تَبَغَى حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٩﴾ [الحجرات: ٩]. «اگر دو گروه از مؤمنان با

هم جنگیدند درمیانشان صلح ایجاد کنید در صورتی که یکی از آنها بر علیه دیگری بغی کرد و ظلم نمود با گروه باغی بجنگید تا به حکم خدا برگردد در صورت برگشتن در میان آنها به عدل صلح ایجاد کنید و عدالت پیشه نمایید که خداوند عادلان را دوست می‌دارد». به وسیله کتاب و سنت و اجماع سلف ثابت است که آنها مؤمن و مسلمان بوده‌اند و علی بن ابی طالب و همراهان او به نسبت طایفه مقابل به حق شایسته‌ترند. والله أعلم.

نحوه برخورد با مشاجرات صحابه

فائده: اگر کار پسندیده خودداری کردن از دخالت در مشاجرات صحابه است لازمه آن این نیست که معتقد باشیم همه آنها مجتهد و دارای تأویل هستند.

فائده: لازم به دانستن است که کار پسندیده و نیکو خودداری نمودن از مشاجراتی است که در میان اصحاب روی داده و طلب بخشش برای همه مسلمانان از دو گروه متقابل و دوست داشتن همه آنهاست، ولی واجب نیست که معتقد باشیم هر دو طرف از دو لشکر متقابل عالم و صاحب تأویل هستند بلکه در میانشان گناهکار و افراد بدکار وجود داشته و همچنین کسانی بوده‌اند که به خاطر نوعی هوی از اجتهاد کردن کوتاهی نموده‌اند، اما اگر بدی‌های آنها را به نسبت حسنات و خوبیهایشان مقایسه کنید خوبیهایشان فزونی دارد و جانب غفران و بخشیدنشان ترجیح دارد.

اهل سنت در موردشان به نیکویی سخن می‌گویند و به آنها رحم می‌کند ولی اعتقاد به عصمت کسانی ندارد که اقرار به گناه می‌نمایند و در اجتهادات خویش دچار اشتباه می‌شوند بلکه تنها در مورد رسول الله ﷺ که معصوم می‌باشد درست نیست ولی در مورد غیر او جایز است که به گناه و خطاهایشان اقرار نمود ولی آنها همانگونه‌اند که خداوند می‌فرماید: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ﴾ [الأحقاف: ۱۶]. «اینها کسانی هستند که بهترین آنچه انجام داده‌اند از ایشان خواهیم پذیرفت و از بدیهایشان در می‌گذریم».

فضائل اعمال به سرانجام آن است نه به صورت و ظاهر آن.

﴿وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ [البقرة: ۲۱۳].

«و خداوند هر که را بخواهد به راه راست هدایت می کند».

﴿وَعَاخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [یونس: ۱۰].

«و پایان دعایشان [این است] که: الحمد لله رب العالمین».